

LOVEC 5

1983

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVEC

glasilo
Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXVI. št. 5
maj—veliki traven 1983

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Lesković
Ivan Božič, France Cvenkel, Branko
Galjot, Jelo Gašperšič, Vitomir
Mikuletič, Vinko Opalk, Polona
Terčelj, Veljko Varičak.

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Tajnica uredništva Magda Vetrih

Lovce izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku
leta, v januarju.

Ta številka je izšla v 21 800 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih druženj

po članu lovske družine Lovski zvezi
Slovenije, v katerem je vračunana tudi
naročnina za glasilo LOVEC za leto 1983,
je 570 din (od tega za glasilo Lovce
350,50 din).

Za druge naročnike

je letna naročnina 360 din, za inozemstvo
750 din. Posamezen izvod revije je 35 din.
Naročnino je treba plačati vnaprej
na žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 — p. p. 505,
61001 Ljubljana.

Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 134 din, od 15 do 25 besed

160 din, od 25 do 30 besed 340 din.

Za vsako nadaljnjo besedo 10 din.

Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE:

Veljko Varičak	148	Komisija CIC za veliko divjad v Ljubljani
Blaž Krže	152	Preprečevanje poljskih škod od divjadi
Janez Pernat	155	Po krvnem sledu ...
Blaž Krže	160	Divjad in lovstvo v Sovjetski zvezi
Dominik Rode	162	Petelinu z Golovca v spomin
Igor Bitenc	164	Nenavadna srečanja
Lovska organizacija:	166	Iz življenja LD Struge na Dolenjskem — L. P.
	166	Uspeh skupnih gojitvenih naporov — Anton Razpet
	167	Predstavitev LD Tabor-Zagorje — Milan Šajn
Jubilanti:	169	Dr. S. Valentinčič — sedemdesetletnik
	170	Dr. Anton Skobir — šestdesetletnik
	170	Janez Jalen — šestdesetletnik
Lovski oprtnik:	171	Spomini na očeta in moja prva lovska doživetja — Janez Palovšnik
	172	Helikopter in divjad — Franc Ekar
	172	Tatica — Ernest Rečnik
V spomin:	173	Evgen Sila — B. J.
	173	France Kotnik
	173	Ivan Veršaj
Lovska kinologija:	174	Zvezna poljska tekma »C« psos ptičarjev — memorial Bogdana Sežuna 1982 — P. Pečnik
	174	Takih vodnikov in psos nam manjka — I. Udovič

BARVNA SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Številčnost divjega petelina v Sloveniji zadnjih 40 let postopoma upada. To upadanje je izrazitejše v niže ležečih staniščih, manjše pa v tistih z večjo nadmorsko višino.

Vsi vzroki za ta pojav še niso pojasnjeni. Zagotovo pa na upadanje številčnosti vpliva vsestransko prodiranje človeka v naravo. Gojitveni ukrepi za učinkovitejše varstvo divjega petelina naj bi se izražali predvsem s pristnejšim sodelovanjem gozdarstva in lovstva pri varovanju rastišč. Skupščina LZS je predvsem zato, da bi potrdila pripravljenost lovske organizacije za varstvo divjega petelina, maja 1982 sprejela sklep, da se v letih 1982 in 1983 divjega petelina ne strelja. Žal pa temu pozivu niso solidarnostno sledile vse lovske organizacije, verjetno tudi zato ne, ker je bil sklep sprejet že v času lova. Tako naj bi te lovske organizacije podaljšale zaščito še v leto 1984.

SLIKE NA DRUGI STRANI OVITKA — STRAN 146:

1. *Regeljc gnezdi v manjšem številu tudi v naših krajih*

Foto Ivo Božič

2., 3. *Maja se pri jelenjadi in srnjadi rojevajo nova življenja. Dva dni staro jelenje tele*

Foto Tomaž Kočar, Diana

Komisija CIC za veliko divjad je zasedala v Ljubljani

Veljko Varičak

Komisija CIC za veliko divjad Evrope-Azije, delovna skupina GAMSI, je 29. in 30. oktobra 1982 zasedala v Ljubljani. Jugoslavija je v tej mednarodni lovski organizaciji koordinator za gamse in tako je bila v imenu Lovske zveze Jugoslavije organizator in gostitelj tega zasedanja Lovska zveza Slovenije. Podobno zasedanje komisije je bilo novembra 1976 ravno tako v Ljubljani.

Sestanka delovne skupine GAMSI, ki ga je LZS organizirala v hotelu Lev v Ljubljani, se je udeležilo 40 strokovnjakov iz Avstrije, Čehoslovaške, Francije, Italije, Španije, Švice, Zvezne republike Nemčije in Jugoslavije. Pismena poročila pa so naknadno poslale tudi lovske organizacije Bolgarije, Grčije in Romunije.

Med drugimi so se sestanka udeležili tudi predsednik in podpredsednik CIC Alfonso de Urquijo in Marko Bulc, častni generalni administrator F. Edmond-Blanc ter gene-

ralni sekretar CIC Werner Trense. Uvodoma so navzoče pozdravili Andrej Levičnik v imenu Lovske zveze Slovenije, Miodrag Zečević v imenu Lovske zveze Jugoslavije in Werner Trense, generalni sekretar CIC.

Dnevni red je bil prirejen tako, da so prvi dan brali poročila o gamsih v svojih državah predstavniki posameznih držav, naslednji dan pa so udeleženci poslušali znanstvene referate prof. R. R. Hofmanna, prof. K. Onderscheke, prof. S. Valentinčiča ter dr. V. Peracina.

Ker so vprašanja o gamsih za naše bralce vsekakor zelo zanimiva, bomo skušali podati skrajšani pregled o številčnosti, odstrelu in gospodarjenju z gamsi v posameznih evropskih državah, referate posameznih znanstvenikov, zlasti tiste, ki obravnavajo gamsjo garjavost in načine preprečevanja te nevarne zajedavske bolezni, pa bomo v celoti ali v skrajšani obliki objavili v naslednjih številkah glasila Lovec.

Iz posameznih poročil povzemamo naslednje:

AVSTRIJA — poročilo avstrijskega odbora za gamse — poročevalec višji gozdarski svetnik Gert Rottler

Gamsi žive v celotnem alpskem in predalpskem območju zahodne, osrednje in jugovzhodne Avstrije. Glede na značaj lovišč pa se pojavljajo velike razlike v številčnosti in gostoti populacij gamsov. V velikih loviščih so gamsi preštevilni, medtem ko so manjša lovišča preveč izkoriščena, saj ponekod v njih odstreljujejo preveč gamsov. Zato imajo taka lovišča, v katerih je pogin gamsov od 30 do 40 % od celotnega seštvetka odstreljenih in poginulih gamsov, kar je posledica premajhnega odstrela, in taka, v katerih je zaradi prevelikega odstrela, zlasti kozlov, spolno razmerje 1 : 3—1 : 5 v korist koza, dosežena starost kozlov pa komaj pet let.

Uresničitev enotnih gojitvenih smernic je zelo otežena, ker je lovna zakonodaja v pristojnosti posameznih dežel. Zato se tudi odstrel giblje med 10 do 25 % od ocenjene številčnosti gamsov.

Številčnost gamsov v Avstriji narašča. Leta 1977 so ocenjevali spomladansko številčnost na okoli 140 000 gamsov, medtem ko so jo v letu 1981 ocenili najmanj na 250 000 gamsov. Odstrel je leta 1981 znašal 10 499 kozlov (41,83 %), 11 255 koza (44,84 %) in 3345 kozličev (13,33 %), ali skupaj 25 099 gamsov. V istem letu so ugotovili tudi pogin 4293 gamsov. Torej znašata odstrel in pogin skupaj 29 393 gamsov ali 11,75 % od ocenjene spomladanske številčnosti.

Gamsje garje so razširjene v vseh avstrijskih loviščih, razen v tistih severno od reke Inn in zahodno od Brennerja. Zelo velike izgube zaradi gamsjih garij v zadnjih 100 letih so spodbudile znanstvenike in praktike k raziskavam. Prišli so do številnih novih spoznanj, vendar pa je v praksi le puška edino učinko-

Delovno predsedstvo (od leve proti desni): V. Varičak, titularni član; Werner Trense, gen. sekr. CIC; Kurt Adolff, podpredsednik komisije za veliko divjad; Robert Dietz, titularni član; Alfonso de Urquijo, predsednik CIC; Inigo de Laula, šef španske delegacije

Foto B. Krže

vito sredstvo za preprečevanje širjenja te zajedavske bolezni.

Nesporno je ugotovljeno, da so gamsje garje posledica telesne oslabeledosti. Če hočemo omejiti izgube, moramo skladno z gojitvenimi smernicami uravnavati odstrel po številu in po strukturi. Odstrel mora zajeti najmanj 30 % kozličev in enoletnikov. Ker je treba številčnost gamsov prilagoditi zimskim pašnim zmogljivostim, je treba pretežni del odstrela opraviti, še preden nastopijo zimske razmere.

Pomembno je, da se odstotkovno odstrelijo osebk iz vseh starostnih razredov v skladu z navodili v gojitvenih smernicah. Zlasti je pomembno, da se natančno ravnamo po smernicah pri odstrelu po spolnem razmerju in opravimo odstrel v razredu mladih, kakor hitro je to mogoče. Če pustimo, da gamsi iz razreda mladih preidejo v srednji starostni razred in jih šele takrat odstrelimo, smo s tem samo pripomogli k povečanju celotne številčnosti, ne da bi pripomogli k povečanju številčnosti razreda dozorlih. S tem pa smo povzročili tudi to, da se preobremenijo zimske pašne zmogljivosti, kar povečuje pogine (izgube).

Poročilo Koroškega odbora za gamse — poročevalec okrajni lovski mojster ing. Albin Knafl

V poročilu smo slišali, da je bilo na avstrijskem Koroškem v letu 1981 uplenjenih 1202 kozlov (43,85 %), 1198 koza (43,71 %) in 341 kozličev (12,44 %), torej skupno 2741 gamsov. Pri ocenjeni številčnosti 22 800 gamsov znaša odstrel 12,02 %. Vendar poročevalec poudarja, da je ocenjena številčnost prav gotovo previsoka (prehodna divjad, dvojno štetje ipd.) in da je realna številčnost gamsov okoli 20 % nižja, kot jo prikazujejo. Kot dokaz za to navaja, da so v zadnjih 11 letih na Koroškem izpolnjevali načrt odstrela le 60 do 70 % od odobrenega kljub stalnemu povečevanju števila lovcev in s tem povezanim intenzivnejšim izvajanjem lova.

V nadaljevanju poroča o skupnem gospodarjenju z gamsi na obmejnem območju in o ustanovitvi jugoslovansko-avstrijske gojitvene skupnosti za gamse v Karavankah. To skupnost ocenjuje kot izredno uspešno, zlasti ker smo se dogovorili:

Generalni sekretar CIC Werner Trense, predsednik CIC Alfonso de Urquijo in podpredsednik CIC Marko Bulc v pogovoru med sprejemom na Predsedstvu SR Slovenije
Foto B. Krže

— o enotnih (skupnih) gojitvenih smernicah,

— o skupnem načrtovanju odstrela, pri katerem se upoštevajo tudi izgube zaradi bolezni ali ostrih zimskih razmer, ter o doslednem upoštevanju pravilne spolne in starostne strukture,

— o skupnem varovanju srednjega starostnega razreda, da bi doslegli v gamsjih tropih potrebno število starih kozlov,

— napačno izvršeni odstrel se mora izravnati pri odstrelih v istem ali naslednjem letu.

Poročevalec nadalje poudarja, kako pomemben je mir v loviščih, zlasti na območjih, kjer se gamsi zadržujejo v zimskem času.

Pri obravnavanju garjavosti pri gamsih navaja kot učinkovite ukrepe za preprečevanje širjenja te bolezni naslednje:

— stalno opazovanje gamsjih tropov,

— odstrel vseh garjavih gamsov vse leto in tudi tistih, za katere menimo, da so oboleli,

— prilagoditev številčnosti gamsov pašnim zmogljivostim biotopa tudi v tistih predelih, v katerih se garjavost še ni pojavila.

Od skrbnega in odgovornega odstreljevanja gamsov iz razreda mladih sta odvisni nadaljnja kakovost in moč celotne populacije gamsov. Iz razreda srednje starih gamsov se naj odstrel omeji le na tiste, ki

so telesno slabi in slabo ali nepravčasno prebarvani; če je takšna koza, se odstrel skupaj z mladiči. Pri odstrelu gamsov iz razreda starih pa moramo upoštevati pomembnost starih koza, ki so vodnice tropov.

Stremeti moramo za tem, da bi dosegli spolno razmerje 1:1,2 do 1:1,3 v korist koza.

Z zmanjševanjem številčnosti posameznih tropov se bo zmanjšala tudi gostota populacije na določenem območju, kar bo hkrati pripomoglo k večji ponudbi hrane, s tem pa se bosta izboljšali telesna kakovost in odpornost gamsov.

V področjih, ki so že okužena z gamsjimi garjami, pa moramo odstrel gamsov omejiti samo na okužene živali. Vsak gams, ki se zadržuje na okuženem območju, je dragocen in pomemben, če ni okužen z garjami. Na teh območjih bomo lahko spet odstreljevali zdrave gamse šele takrat, ko bo prirastek številčnosti gamsov vidno presegel izgube zaradi garjavosti.

BOLGARIJA — pismeno poročilo Hrista Ruskova

Gamsi žive danes v Bolgariji na območju planine Rile, v Pirinskem in Balkanskem pogorju ter v Rodopih. Ocenjujejo, da je bilo spomladi 1982 na celotnem območju Bolgarije 1600 gamsov. Odstrel je minimalen. Z lovskim zakonom iz leta 1948

je lovna doba za gamsa omejena samo na mesec dni — od 1. do 31. oktobra — in to z omejitvijo, da je treba imeti za vsak odstrel gamsa posebno dovoljenje.

Kakovost gamsov v Bolgariji je v povprečju dobra. Najmočnejši gamsji rogji so ocenjeni s 115,20 točkami.

ČEŠKOSLOVAŠKA — pismo poročilo dr. Pavla Hella

V ČSSR živijo gamsi na Češkem na območju Lužičke hory in Chribske hory ter na Moravskem v pogorju Jeseniky. Te populacije so ustvarjene z naselitvijo gamsov, ki izvirajo iz avstrijskega alpskega območja. Na Slovaškem pa živi avtohtona populacija gamsov na območju Visokih Tater. Ta populacija je endemska podvrsta tatranskih gamsov (*Rupicapra rupicapra tatrica* Blahout, 1971). Tatranske gamse so naselili tudi na nizkih Tatrah in tako ustvarili še eno populacijo te endemske podvrste. Na Slovaškem so v drugi polovici tega stoletja osnovali še dve novi populaciji z naselitvijo gamsov, ki izvirajo iz avstrijskih Alp. To sta populaciji na območju Velika Fatra v dolini Gader in Slovensky Raj.

Iz poročila izvemo, da je trenutna številčnost na območju Lužičke hory 260 gamsov in na pogorju Jeseniky 750 gamsov. Odstrel opravljajo od leta 1977 dalje, in sicer intenzivneje na Češkem kot na Moravskem. Od leta 1977 do leta 1980 so iz teh populacij odstrelili 161 gamsov, 13 pa odlovili živih, torej skupaj 174 gamsov.

Vso pozornost posvečajo zlasti tatranskim gamsom. Odstrel je minimalen in ga izvajajo šele v zadnjih letih. Pomembno gamsje stanišče v Belianskih Tatrah v vzhodnem delu Visokih Tater je za turiste in planince zaprto območje, načrtujejo pa tudi zaporo drugih predelov v Tatranskem narodnem parku.

Gamsjih garij in kužne gamsje slepote v ČSSR ne poznajo. Upajo, da bodo z intenzivnejšim lovom v tistih populacijah, v katerih številčnost narašča, ohranili primerno gostoto populacij in s tem tudi zdrave gamse.

Risi so zelo zmanjšali številčnost gamsje populacije na območju Velike Fatre v dolini Gader. Tudi v drugih populacijah risi vplivajo na številčnost, vendar bistveno manj kot na območju Velike Fatre. Vpliv

Številčnost gamsov v ČSSR

Leto	Češka	Moravska	Slovaška	Skupaj
1977	209	401	866	1476
1978	231	563	821	1615
1979	253	633	726	1612
1980	251	667	777	1695
1981	263	748	827	1838

drugih zveri (medved, ris, lisica) na populacije gamsov ni omembe vredno.

— Gamsi v čeških deželah — poročevalec dipl. ing. Josef Lochman

V svojem poročilu, ki je le podrobnejša dopolnitev Hellovega, Josef Lochman v glavnem podrobno poroča o naselitvah alpskih gamsov na Češkem. Pri tem podrobno navaja vse o izvoru teh gamsov (iz Tirolske, Štajerske, Solnograške ipd.), o letih in krajih naselitve ter o številčnosti. Dalje navaja, da je bil gams v Čeških deželah popolnoma zaščiten vse do leta 1978, izjemni odstrelji pa so bili dovoljeni samo v znanstvene namene. Kmetijsko ministrstvo Češke socialistične republike kot organ, pristojen za lovstvo, je izjemoma dovolilo lov na gamse od leta 1978 do 1983, lovna doba pa traja od 1. septembra do 31. decembra. Po preteku te poskusne dobe se bodo na osnovi zbranih izkušenj dokončno odločili o načinu gospodarjenja z gamsi v čeških deželah.

FRANCIJA — poročevalec dr. Maurice Reydellet

V alpskem predelu Francije živijo gamsi v 7 departmajih (Zgornja Savoja, Savoja, Isère, Gornje Alpe, Gornje Provansalske Alpe, Primorske Alpe in Drome).

Populacija gamsov številčno narašča in se prostorsko širi. Pri tem pa je treba poudariti, da so na tem območju 3 narodni parki, pa tudi lovske zveze imajo rezervate, ki zajemajo več kot 10 % lovne površine, kar vsekakor vpliva na povečanje številčnosti.

Le na delu površin, na katerih žive gamsi, je gospodarjenje urejeno z lovsko-gospodarskimi načrti. Na preostalih območjih pa je lov omejen na največ 11 lovnih dni na leto, in to v septembru. Letni povprečni odstrel znaša 10—15 % od številčnosti

gamsov v alpskem prostoru. Številčnost gamsov so leta 1977 ocenili na 30 000 živali, danes pa jo ocenjujejo na 38 000 živali.

V Pirenejih živi v 6 departmajih podvrsta, t. i. pirenejski gams (*Rupicapra rupicapra pyrenaica*). Ta gamsja populacija je bila pred leti ogrožena, tako da so odstrel koz prepovedali. Danes šteje populacija pirenejskega gamsa okoli 15 000 živali, vendar pa številčnost kritično upada v tistih predelih, v katerih se je razširila kužna gamsja slepota. V nekaterih predelih so izgube dosegle 40 % od številčnosti. Bržkone je glavni vzrok za izbruh te kužne bolezni prevelika gostota populacije v Pirenejih (v rezervatu Mon Valie npr. je bila številčnost 15 gamsov na 100 ha). Številčnost gamsov v Pirenejih je znašala v letu 1977 po ocenitvah 10—11 000 živali, danes pa jo ocenjujejo že na 15 000. Zaskrbljujoče pa je upadanje številčnosti v tistih območjih, ki so okužena s kužno gamsjo slepoto.

Dr. Pieder Ratti, kantonalni lovski inšpektor Graubündna iz Švice in dr. Vittorio Peracino, sanitarni inšpektor narodnega parka Gran Paradiso iz Italije pri poslušanju poročil posameznih delegacij

Foto B. Krže

Na območju Jure živi okoli 1600 gamsov. Lov nanje izvajajo zelo omejeno (1 dan v letu 1980, 2 dneva v letu 1981 in dva tedna v letu 1982).

Kužna gamsja slepota je epidemija, ki je napadla gamse na tistih območjih, ki so bila prenaseljena. Kot preventivo priporočajo zmanjševanje prevelike gostote gamskih populacij.

Gamsje garjavosti doslej v Franciji niso opazili.

Gams je poleg divjih prašičev edina velika divjad, za katero ni predpisan letni načrt odstrela. Omejena je samo lovna doba, ki ne sme biti daljša od 11 dni na leto. Kljub temu so za veliko območij izdelali lovlovsko-gospodarske načrte, zlasti na terenih, ki so pod nadzorstvom uprave državnih gozdov. Tudi precej lovskih organizacij je sprejelo podrobne načrte za odstrel, s katerimi so višino odstrela prilagodili dejanski številčnosti gamsov.

Populacija gamsov v Franciji je dobra in se na splošno širi, zahvaljujoč velikim rezervatom (narodni parki, naravni rezervati, narodni rezervati in rezervati lovskih društev). Žal pa imajo zaradi pomanjkljivih zakonskih predpisov, ki ne predpisujejo nobenih omejitev lova, predele, v katerih je gostota gamskih populacij prevelika in območja, na katerih je številčnost gamsov majhna, pa tudi območja, na katerih so gamsi zaradi preveč intenzivnega lova popolnoma iztrebljeni. Da bi se izognili prenaseljenosti na nekaterih območjih (nevarnost izbruhov bolezni), bodo morali uvesti sistematično in razumno gospodarjenje z gamsi (ugotavljanje številčnosti in strukture ter dinamike rasti populacij). Zato se bodo morali obvezno ravnati po določenih lovsko-gospodarskih načrtov za gamse in omogočiti uvedbo nadzorovanih odstrelov.

Važno je tudi, da poznajo zimska stanišča gamsov in da jih zavarujejo pred vsemi vrstami turizma. Takšna manjša območja morajo biti popolnoma varna pred turisti, smučarji, psi itd.

Gams kot vrsta mora živeti in jo moramo ohraniti. Zato mora biti človek razumen in gamsa zavarovati ne samo pred nekaterimi nerazumnimi lovci, ampak tudi pred tistimi ljudmi, ki ne verjamejo, da je ta vrsta ogrožena. To pa so

predvsem turisti, ki živali vznemirjajo, in tisti, ki jim uničujejo njihovo naravno življenjsko okolje (biotop).

— *Gamsi v Vogezih — poročevalec dr. Renné Pflieger*

V Vogezih so naselili gamse leta 1956; pripeljali so jih iz Schwarzwalda. Izpustili so 11 gamsov, in sicer v južnem delu Visokih Vogezov kakih 900 m visoko. V 20 letih je številčnost gamsje populacije v Vogezih tako narasla, da so jo ocenjevali na 900 do 1000 živali. Zaradi škode, ki so jo povzročali z objedanjem smrek, so leta 1975 dovolili lov na gamse. Spočetka je odstrel znašal 3 % od ocenjene številčnosti, kasneje pa so ga povečali na 17 %, pa na 27 % in naposled na 30 %. Vzrok za tako visok odstrel je bila previsoko ocenjena številčnost gamsov in to, da so gamsom pripisovali tudi škodo, ki jo je povzročala srnjad in jelenjad. Realno ocenjevanje številčnosti pa kaže, da živi danes na tem območju okoli 500 do 600 gamsov. Populacija se širi v sosednje departmaje, medtem ko je širjenje proti severu komaj opazno. Številčno ta populacija stagnira ali morda celo nazaduje. Vzrok za to je bil previsok odstrel, saj so v sedmih letih odstrelili kar 820 gamsov.

Spolno razmerje je 1 : 1,2 v korist koza. Tudi starostna struktura je dobra zaradi pravilnega in kakovostnega načina izvajanja lova.

Lov na gamse v Elzasu (Vogezih) organizirajo na osnovi odstrelnega načrta po kakovosti in številčnosti. Odstrelni načrt morajo vsako leto potrditi pristojni višji oblastni organi na predlog gozdarjev, občin in lovskih organizacij. Načrt odstrela gamsov predpisuje minimalni odstrel 20 % in maksimalni odstrel 50 % od ocenjene številčnosti, vendar pa običajno izpolnijo le polovico odobrenega odstrela. Tako sedaj v Vogezih odstrele 120 do 140 gamsov na leto, okoli 30 pa jih odlovijo živih za naselitve na druga območja.

GRČIJA — *pismo poročilo Alexandrosa Clossasa*

V Grčiji žive gamsi samo na območju planin Pindos, Olympus, Ili in Giona. Celotna populacija gamsov šteje okoli 500 živali, od katerih živi večina na Pindosu. Po grški

Abruški gams (Rupicapra rupicapra ornata)

lovski zakonodaji je gams strogo zaščiten divjad in se sploh ne lovi. Populacija gamsov je stabilna, številčnost ne narašča; vzrok za to je po vsej verjetnosti divji lov.

Pri gamsih v Grčiji ni opaziti znakov bolezni, na pogled so močni in živahni ter jih imajo kot okras skalnatega visokogorja.

Poskusi razmnoževanja gamsov v oborah so se v preteklosti iz neznanih vzrokov ponesrečili.

ITALIJA — *poročevalca dr. Franco Perco in dr. Guido Tosi*

V Italiji imajo v severnem delu okoli 62 000 gamsov, medtem ko živi v srednji Italiji v Abruzzi podvrsta, tako imenovani abruški gams (*Rupicapra rupicapra ornata*), vendar je teh živali le okoli 400. V provincah Bolzano (Bozen), Trento in Belluno živi okoli 50 % od skupnega števila gamsov v Italiji. Te province imajo svoje posebne lovske zakone (sistem lovišč).

V Piemontu, Val d'Aosti in Lombardiji je številčnost gamsov prav tako dobra, vendar živi tu večina gamsje populacije v občinskih ali zasebnih loviščih. Drugi gamsi v Italiji žive v narodnih parkih (Stelvio, Abruzzo, Gran Paradiso, Valdieri),

v katerih je razen v Valdieriju lov sploh prepovedan.

Statistike o odstrelu gamsov v Italiji ne vodijo. Kljub pomanjkljivostim italijanske lovske zakonodaje in kljub precej intenzivnemu divjemu lovu pa ugotavljajo, da številčnost gamsov v alpskem prostoru kaže tendenco po naraščanju.

V srednji in južni Italiji so razmere za ponovne naselitve gamsov ugodne, vendar bi bilo treba poleg gojitvenih smernic za gamse sprejeti

tudi predpise v zvezi z intenzivno ovčerejo.

Ugotavljajo tudi, da v predelih, v katerih je gostota populacije gamsov prevelika (narodni parki, v katerih se sploh ne lovi ali območja, v katerih načrta odstrela ne izpolnjujejo), prihaja do izbruhov bolezni, kot so gamsje garje, kužna gamsja slepota in razni pljučni, želodčni in črevesni zajedalci.

(Se nadaljuje)

Preprečevanje poljskih škod od divjadi

Blaž Krže

Razmeroma mila zima in obilen gozdni obrod zadnje jeseni sta prispevala k temu, da je divjad dobro prezimila. Predvsem velja to za divje prašiče, med katerimi je marsikateri odnesel kožo zahvaljujoč obilici hrane v gozdu in pomanjkanju snega v glavni lovni sezoni. Uspehi pogonov na divje prašiče, ki so tudi sicer neredno obiskovali krmišča, so bili razmeroma skromni.

Marsikje je zato treba računati z višjimi pomladanskimi staleži prašičev kot sicer, zaradi obilice naravne hrane pa lahko pričakujemo tudi višji prirastek. Toda naravne hrane hitro zmanjkuje. Večina plovov gozdnega drevja najkasneje aprila — ob kalitvi — izgubi hranljivost. Zato je upravičena bojazen, da se bo to odrazilo z večjim pritiskom divjih prašičev na njive, in to predvsem v času sajenja in sejanja. Vemo pa, da so v primerjavi z drugimi vrstami poljske škode od divjih prašičev najobsežnejše. Lovci moramo take škode preprečevati z vsemi sredstvi, da nastale škode ne načenjajo preveč našega družbenega ugleda in nalog pa tudi ne proračuna.

Načine in sredstva za učinkovito preprečevanje škod poznamo. Predpogoj za uspeh naših prizadevanj pa je dobro poznavanje življenjskih navad in razmer, v katerih ta divjad živi v svojem okolju.

Škode, ki jih napravijo divji prašiči, so predvsem posledica pomanjka-

nja naravne hrane. In če problem škod osvetlimo s tega vidika, imamo na voljo različne praktične metode za preprečevanje škod. Predvsem moramo zagotoviti ustrezne nadomestke za manjkajočo naravno hrano in jih divjadi ponuditi na ustrezen način.

Zato je odvrtačno krmljenje divjih prašičev najpomembnejše spomladi, saj takrat tej vrsti tudi krmne njive ne nudijo praktično ničesar. Gozdni obrod prehransko

kmalu ni več pomemben, v gospodarsko negovanih gozdovih pa je vse manj tudi miši, žuželk, ličink in črvov. Načrtovani ukrepi so učinkoviti le, če si lahko divji prašiči na krmiščih potešijo vsaj največjo lakoto. Najprimernejši način krmljenja je posipavanje koruznega zrnja na razmeroma veliki površini.

Število takih krmišč je odvisno od številčnosti divjih prašičev, vedno pa je bolje imeti več manjših krmišč, ker s tem preprečimo običajno škodljivo preveliko zbiranje (koncentracijo) te divjadi na enem mestu. Tako krmljenje mora biti redno, količinsko pa mora ustrezati številu divjadi. Posipavanje koruze na velikih površinah je povezano tudi z več dela oz. zmanjšuje naravno potrebo divjih prašičev po velikem gibanju. Divji prašiči taka mesta redno obiskujejo in so nanje v pravem pomenu besede »navazani.« Če imamo večje število manjših krmišč, tropi v eni noči obiščejo več krmišč in se tako več gibljejo. Idealno bi bilo, da bi vsako tako krmišče zalagali ob drugem času. To pa je mogoče le z avtomatskimi krmilnicami, pri katerih je mogoče programirati čas in količino razsute hrane. Tudi to je način, da podaljšamo čas iskanja hrane; v razmeroma kratkih pomladnih in poletnih nočeh tako divjim prašičem zmanjka časa za obiskovanje njiv.

V toplem in suhem vremenu svinja kmalu zapusti gnezdo

Foto S. Soklič

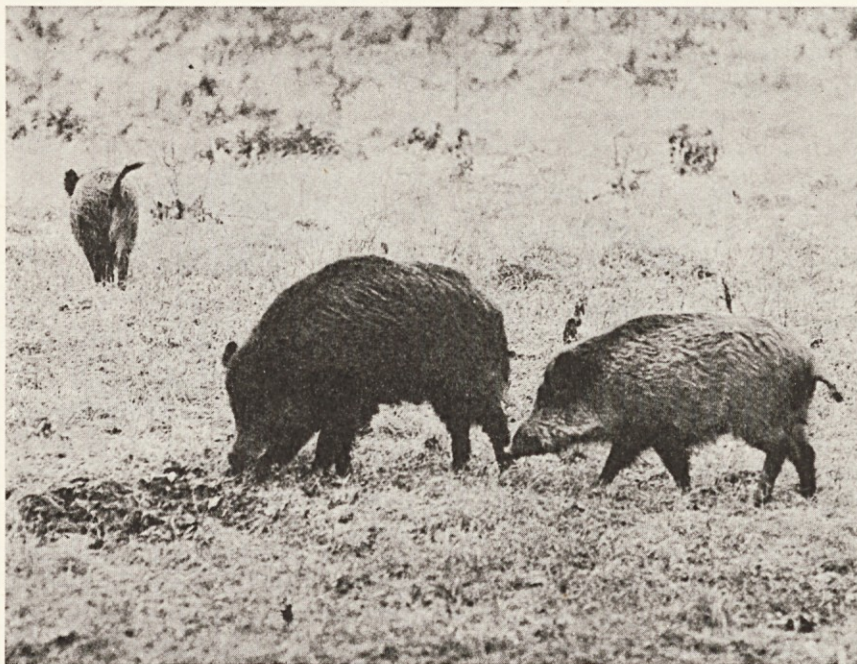

Pri tem pa je seveda samo po sebi umevno, da na takih mestih ne smemo loviti, sicer je učinek teh ukrepov protisloven. Pa tudi lovsko pravično ni, da bi veliko zaupljivost divjih prašičev na krmiščih v tem letnem času izkoristili za odstrel. Hkrati moramo ustrezno zavarovati ogrožene njive, predvsem njive s krompirjem in žiti. V praksi se je že večkrat potrdilo, da se divji prašiči komaj ali pa sploh ne zme-nijo za »krajevno običajna strašila«, kemična, akustična in druga plašil-na sredstva. V praksi se je doslej izkazal le električni pastir.

Večletni poskusi v GL Žitna gora so potrdili dejstvo, da se ogrožene površine da obvarovati pred divji-mi prašiči, če električnega pastirja postavimo pravilno in če zagoto-vimo pogoje, pod katerimi optimal-no deluje. Pri tem je lahko resen problem le razdrobljenost posa-meznih njiv in raznovrstnost kultur, med katerimi so tudi take, ki jih pred divjimi prašiči ni treba varo-vati. Seveda pa moramo v času rasti zavarovati pred prašiči tudi njim namenjene krmne njive.

Če postavimo električnega pastirja, ga moramo nadzorovati vsak dan, najbolje pozno popoldne. Dnevno nadzorstvo spada med temeljne pogoje za učinkovitost električnega

Potreba po živalski hrani je pri divjih prašičih največja v spomladanskem času
Foto J. Papež, Diana

pastirja. Delovanje električnega pastirja pri odvrčanju divjadi temelji predvsem na izkušnjah v živinoreji in živalskih vrtovih. Plašilni učinek električnega toka na človeka je treba prenesti tudi na divjad, oz. na divje prašiče. To dosežemo tudi s pravilno razporeditvijo žic v električni ograji. Največkrat divji prašiči vdrejo skozi ograjo zato, ker je spodnja žica napeljana previsoko. V takih primerih lahko gredo pujski nemoteno pod njo, kar povzroči, da jim kasneje na silo sledijo tudi svinja in lanščaki. Zato je pravilna razporeditev žic zelo

pomembna. Za električno ograjo proti divjim prašičem zadostujeta dve žici, in sicer prva na 20 in druga na 50 cm višine. Tam, kjer bi naj električni pastir »pasel« tudi jelenjad, morajo biti v ograji štiri žice, vse do višine med 1,60 in 1,80 m. Žice so na nosilne kole (največkrat lesene) pritrjene z izolatorji. Najprimernejši so električni pastirji z veliko jakostjo udarca, izdelani prav v te namene in jih poznamo tudi pri nas.

Kot smo že omenili, je najpomembnejša višina spodnje žice, torej 20 cm. Na razgibanem terenu dose-

V MAJU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiten divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je seveda odstrel planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem zabranila.

divji prašič

Pozor, odstrel vodeče svinje je prepovedan!

srnjak od 16. V.

divji petelin v letu 1983 zaščiten!

ruševac

10. V. vzide ob 4.37 in zaide ob 19.21

25. V. vzide ob 4.20 in zaide ob 19.38

= 5. V.,

= 12. V.,

= 19. V.,

= 26. V.

Divji prašiči povzročajo škodo predvsem zaradi pomanjkanja naravne hrane. Škodo preprečujemo z dopolnilnim krmljenjem v gozdu. Foto J. Papež, Diana

žemo to višino z večjim številom nosilnih stebrov. Izredno pomembna je tudi ustrezna ozemljitev ograje, še zlasti v sušnih krajih in v suhih obdobjih. Postavitev električne ograje in zagotovitev brezhibnega delovanja je strokovno delo, pri katerem nam z ustreznimi nasveti pomagajo tudi proizvajalci teh naprav.

Naslednji ukrep za izboljšanje učinkovitosti električne ograje je tudi ta, da divjad nanjo opozorimo, oz. da ograjo napravimo tudi vidno. Ker pri nas ni na voljo svetlečih žic oz. ozkih srebrnih folij, ki hkrati opravljajo funkcijo ene od žic, si

pomagamo drugače. Med žice lahko navpično napnemo svetlečo ali plastično folijo, ali pa tako označimo le posamezne odseke ograje. Doslej smo dosegali zadovoljive rezultate tudi s posipavanjem karbida na najbolj izpostavljenih mestih, in to nekaj metrov pred ograjo.

In še nekaj je zelo pomembno. Spodnja žica naj se kar najmanj dotika rastlinja, ker sicer moč pastirja zelo oslabi. Pri dnevnem nadzoru pastirja je treba pregledovati tudi to in travo pod pastirjem redno kositi ali pa škropiti s primer- nim herbicidom. Povsem isti, pa še del kemičnega učinka, dosežemo s

karbolinejem. Poleg tega naj velja, da z električnim pastirjem ne gre zapirati meje gozd—polje, temveč ga uporabljamo le za najbolj ogrožene kulture.

Dnevno nadzorovanje električnega pastirja, pogoji za njegovo delovanje in ustrezna napetost, vse to je povezano z njegovo učinkovitostjo za omejevanje škod od divjadi. Če poleg tega skrbimo še za primerno odvrtačno krmljenje, lahko škodo, ki jo povzročajo divji prašiči, močno omejimo. Sredstva, ki jih porabimo za te namene, pa so ena najbolj neposrednih oblik vlaganja v gojitev divjadi.

ZA NEKATERE LD ZAŠČITA DIVJEGA PETELINA PODALJŠANA TUDI NA LETO 1984

Skupščina LZS je na svoji 3. seji, 16. aprila 1983, obravnavala tudi poročilo o zaščiti divjega petelina v Sloveniji. Sklenila je, da se v vseh tistih loviščih, kjer so divjega petelina odstrelili leta 1982 (kljub stališču programsko volilne skupščine LZS z dne 22. 5. 1982 na Otočcu), popolna zaščita podaljša še na leto 1984.

Sklep o podaljšanju zaščite velja za naslednje LD (ZLD): LD Kobarid, LD Podbrdo in LD Ljubinj (ZLD Gorica), LD Porezen (ZLD Idrija), LD Jesenice, LD Poljane, in LD Železniki (ZLD Gorenjske), LD Bistra in LD Koprivna (ZLD Maribor), LD Gornji grad in LD Solčava (ZLD Celje), LD Dolenja vas in LD Ribnica (ZLD Kočevje).

K zaščiti divjega petelina se pridružujejo tudi OZD za lovstvo.

LZS

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 16. februarja 1983 do 15. marca 1983 so z območja 35 slovenskih občin laboratorijsko preiskali glede na steklino 266 živali, in sicer: 181 lisic, 13 psov, 16 mačk, 3 govedi, 1 zajca, 23 srn, 14 jazbecev, 3 dihurje, 7 kun, 2 ovci-kozi, 2 pižmovki in 1 volka.

Virološki inštitut veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 54 preiskanih živalih z območja 14 občin: Brežice (1 lisica), Cerknica (3 lisice), Grosuplje (2 lisici), Idrija (1 lisica, 1 srna), Ilirska Bistrica (2 lisici), Koper (1 lisica), Lenart (5 lisic, 1 jazbec), Ljubljana-Siška (1 lisica), Ljubljana-Vič-Rudnik (4 lisice), Maribor (1 lisica), Ormož (3 lisice), Ptuj (18 lisic, 1 mačka in 1 srna), Sežana (7 lisic) in Šmarje pri Jelšah (1 lisica).

Med obolelimi živalmi je še vedno največ lisic: 92,6 %, drugih živali pa 7,4 %.

Ljubljana, 16. 3. 1983

Republiška veterinarska uprava

Po krvnem sledu...

(Nadaljevanje)

Janez Pernat

Pogoj za uspeh pa nista samo dobra oprema in s srečno roko izbran mladič v leglu, temveč tudi vodnikovo znanje. Če ne obvladamo teorije, bomo v praksi ostali vse življenje »mojster skaza«. Preden začnemo s šolanjem in praktičnim delom, se moramo dobro seznaniti z vsem, kar bomo pri praktičnem delu potrebovali. Samo dobro teoretično znanje, ki ga znamo s pridom uporabiti pri vsakem primeru, bo obrodilo sadove. Zato začnimo kar s spoznavanjem vseh sledov in stopinj parkljaste divjadi, saj mora vsak vodnik poznati in ločiti sled jelena od sleda divjega prašiča ali košute itd. Prav je tudi, da znamo najdeni divjadi določiti starost (po zobeh) in da znamo ločiti močno tele od slabotne telice. Za določevanje starosti velikost ni nikoli merilo niti pri jelenjadi, še manj pri divjih prašičih.

Vsi lovci, ki lovimo parkljasto divjad, ne samo vodniki barvarjev, moramo znati žival natančno opazovati, »gledati skozi strel«, kako nakaže, da je zadeta in kako se vede po strelu. To nam pomaga, da znamo razbrati znake, ki jih najdemo na nastrelu in da iz vsega tega nato pravilno sklepamo. Če lovec vse te znake obvlada, bo dosti lažje določil, kdaj naj začnemo z iskanjem, kdaj bo divjad na koncu sleda že verjetno mrtva ali pa bosta potrebni še gonja in ustavljanje in kdaj je treba že takoj na začetku zasledovanja poklicati na pomoč vodnika s psom krvosledcem. Vsi ti znaki so osnova za vsako iskanje. To, da se vsega tega naučimo, in kar je še važnejše, da na podlagi vsega tega pravilno sklepamo, zahteva veliko mero znanja. Tu se začne vsa umetnost vodnika. Velikokrat bomo na nastrelu doživeli, predvsem v začetku, da se naše napovedi, kam je divjad zadeta in med iskanjem najdeni znaki ne bodo ujemali, razen pri streljih v nogo seveda, če bomo na nastrelu našli kost noge. Zato naj nam ne bo nikoli žal časa za natančno pregledovanje nastrela. Belo krpo in lupo v roke in če je treba, tudi na vse štiri, da s pomočjo znakov, kot so kri, odstreljena dlaka — strižina, drobci kosti, koščki pljuč,

drobovine, mesa, tolšče, kostnega mozga, vsebina vampa, odtisi parkljev in nazadnje tudi po vidnem mestu udarca krogle v zemljo ali v bližnje drevo, določimo, kam je divjad zadeta! Nikoli se ne dajmo prepričati, da bi dali psa na sled tam, kjer je lovec, ki je streljal, iskanje končal. Navadno je to zadnja kaplja krvi, ki se mu jo je še posrečilo najti — vsaj večina neha iskati šele takrat! Z bujno domišljijo nas bo skušal strelec prepričati, da je bilo do te kaplje toliko krvi, kot bi jo metal z zidarsko žlico in bi po njegovem morala žival že zdavnaj izkrevaveti. Zato začnemo iskanje vedno na nastrelu, pa četudi porabimo zato uro ali dve več časa. Sled moramo izdelovati sami od nastrela do konca. Samo tako bomo natančno vedeli, kaj je na nastrelu, kam je divjad zadeta, koliko je v resnici krvi itd. Četudi na nastrelu ne najdemo nobenih znakov, ki smo jih prej omenili, ker je teren nemogoč, ali če strelec ne ve natančno, kje je nastrel, bo naš zvesti pomočnik s svojim prefinjenim nosom vse to odkril. Tudi če ni krvi, je skoraj na vsakem nastrelu odstreljena dlaka — strižina,

če je žival res zadeta, samo najti jo je treba. Večkrat se mi je že primerilo, da mi je namesto strelca pravi nastrel pokazal pes, ker se je strelec glede mesta nastrela motil. Pes poprime na nastrelu sled dosti bolje tudi zato, ker ves »obred« — odložitev, pregled nastrela itd. — pozna in ve, za kaj gre, kot če ga damo na zadnjo kapljo krvi sredi sleda, ko ne poznamo več niti smeri pobega divjadi, da bi psa lahko nadzorovali, ali je krenil v pravo smer, kar na samem nastrelu ponavadi nepravi. Poleg tega lahko strelec, ko še išče zadnjo kapljo krvi, nehote napravi zapeljivalni sled za psa.

* * *

V začetku jeseni leta 1977 je lovec Tone na Javorju streljal na srno. Po prvem strelu je srna še kar stala, zato je Tone pomeril še enkrat in šele, ko je drugič počilo, je odskočila. Ker je tekla prek detelje do roba gozda s prvim delom telesa bolj nizko, je bil Tone prepričan, da jo je zadel in da je v gozdu obležala mrtva. Na nastrelu pa ni našel ničesar, kar bi kazalo na zade-

Po 39 urah sem srnjega mladiča izsledil še živega, a polnega mušjih ličink

Foto J. Pernat

Tudi mogočni deseterak se ni mogel ubraniti pred mušjo zalego Foto J. Pernat

tek, razen mesta, kjer je krogla udarila v zemljo. Kljub temu se je Tone odločil, da bo srno poiskal sam, saj po njegovem ni mogla biti daleč. Ko je prišel do gozda, kjer naj bi srna ležala, je tam ni bilo in tudi nobene krvi ne. Tone je kljub temu iskal naprej, dokler ni zaslišal pred seboj nekakšnega hrupa, ki se mu je zdel podoben begu srne. Sledil je hrupu vse do teme, vendar srne ni našel. Naslednje jutro se je oglasil pri meni in me prosil za pomoč.

Ko sva prišla do mesta, kjer je streljal, sem odložil psa, da bi si lahko v miru ogledal nastrel, vendar na mestu, ki mi ga je pokazal Tone, nisem našel ničesar. Odločil sem se, naj to uganko reši pes, ki naju je ves čas napeto opazoval pri delu. Toda na najino začudenje Capi ni šel proti mestu, kjer sva iskala midva, ampak vsaj 10 m bolj v levo. Tam se je dvakrat zavrtel in naju pogledal, češ: »Bedaka, tu je nastrel in ne tam, kjer iščeta vidva, tam je udarila v zemljo prva krogla, ki je zgrešila!« Nato se je po sledu mirno napotil proti gozdu. Ker nisem našel nobenih znakov za zadetek niti na nastrelu, ki ga je odkril Capi, niti po sledu, sem moral pač verjeti psu, da spremlja pravi sled. Sled je vodil dalje prečno po gozdni strmini, zavil proti grapi in se po drugi strani spet dvignil v hrib vse do vrha, kjer sta ga prečkala dva sveža sledova jelenjadi, ki pa na srečo psa, čeprav je bil star šele 17 mesecev, nista zapeljala. Nekaj časa je vodil sled prečno ob robu goz-

da, nato pa spet zavil proti grapi. V grapi pa je postajal Capi čedalje bolj napet in vznemirjen. Po dobrih 100 m sleda sem zagledal srnjo glavo, ki je molela iz robide in trave. Ker sem vedel, da mora biti to srna, ki jo slediva, saj naju zdrava ne bi pustila tako blizu (na dobrih 10 m), sem psa odpel. Capi je skočil in zagrabil srno za vrat. Ker je bila žival nemočna in izmučena ali pa presenečena, je psa kar počakala. Hitro sem stekel k njej in jo rešil nadaljnjih muk. Imela je prestreljeni obe dlančnici pod zapestnim sklepom, eno malo više, drugo nekoliko niže. Kljub temu, da je bila težko ranjena, se je srna umikala pred lovcem, ki je napravil napako, da ni počakal do jutra, temveč ji je takoj — že v mraku — sledil, in to sam, brez psa. Lovec Tone je pri tem spoznal, da »knjigo« *Iskanje obstreljene divjadi v gozdu* lahko »prebere« in nalogo uspešno opravi samo dobro izšolan pasji nos, zato od takrat vedno poišče njegovo pomoč, pa čeprav obstreli jazbeca. Prav bi bilo, da bi prišli do tega spoznanja tudi lovci, ki še vedno mislijo, da lahko kar sami rešujejo to nalogo. Včasih se to res posreči, največkrat pa ne!

* * *

Bil je petek in še peti september povrhu. Proti večeru sem se vračal s Capijem in Džonijem s »kondicijskega treninga« domov. Nenadoma sem zaslišal po dolini nekakšno vpitje, kot bi me nekdo klical. Čez nekaj časa sem

že razločno slišal, da velja to vpitje meni. Sredi doline je stal lovec Polde in mi že od daleč razlagal, kako je v Betešci streljal na srnjaka, a ga ni zadel. Ko sem ga vprašal, kako ve, da je zgrešil, mi je odvrnil, da je pregledal in prebrisal ves nastrel, pa ni našel nikakršnih znakov, da bi bil srnjak zadet, pa tudi streljal je bolj na hitro, brez pravega naslona, na kakih 100 m. Kljub temu bi rad mirno spal, zato je prišel po pomoč. Ker sem moral naslednji dan navsezgodaj z Džonijem v Kočevje na PNZ, sem bil v veliki zadregi, kaj storiti. Od strela je minila komaj dobra ura in bližala se je noč. Vse je govorilo proti mojim splošnim načelom, toda nekaj je bilo treba napraviti. Ker se je to zgodilo dovolj blizu, sva se s Poldetom dogovorila, da bova skočila samo pogledat, ali srnjak le ni zadet in leži morda kje blizu že mrtev; če je mrtev, bo do naslednjega dne popoldne že začel razpadati. Če ga ne bova našla in se o Poldetovi oceni, da je zgrešil, ne bova dovolj trdno prepričala, pa bova naslednji dan, ko se vrnem iz Kočevja, zadevo ponovno pregledala.

V dobrih 15 minutah sva bila na nastrelu. Ker sem mu verjel, da je nastrel res dobro pregledal in prebrisal in ker naju je že lovila tema, sem ga samo bežno pregledal. Ker tudi sam nisem našel ničesar (saj tudi nisem mogel, ker mi ni pokazal pravega mesta) in ker se je že bližala tema, sem dal Capija takoj na nastrel, ki naj bi bil po Poldetovem na robu gozda, v precej visoki praproti. Capi je res potegnil v smeri, kamor je pokazal Polde, da naj bi srnjak odskočil. Toda pes se je po 40 m ustavil, dvignil glavo in začel z visokim nosom loviti dah okrog sebe. Ko sem to videl, sem povedal Poldetu, da srnjak zagotovo ni šel v to smer. Pa mi je odvrnil: »Ja, natančno do tu sem šel pogledat!« Ni mi preostalo drugega, kot da sem psa znova prenesel na nastrel. Noč je že neusmiljeno izpodrivala dan. Na nastrelu je bilo že tako mračno, da o pregledovanju ni bilo več govora. Ker nisem mogel napraviti nič drugega (še vedno nisem vedel, ali je Polde zadel ali ne), sem se odločil za zelo tvegan korak, ki pa se uporabi samo v skrajni sili in če ni predel strnjenega gozda prevelik, nika- kor pa ne sme biti to stalna praksa, še posebno ne, če se bliža noč. Odpel sem torej oba psa, da bi sama poiskala in preiskala nastrel. Psa sta to opravila bolje kot Polde. Nastrel je bil

namreč bolj v desno in tudi srnjak ni odskočil v levo po čistini, kot je mislil Polde, temveč v desno po goščavi. Po nekaj minutah se je v goščavi kakih 150 m pod nama oglašil Capi s svojim značilnim glasom, ki ga daje samo, če goni obstreljeno divjad in ji je že tik za petami. Ta glas je bolj podoben cviljenju kot lajanju. »Ga že žene!« sem rekel Poldetu, a mi ni verjel. Še vedno je bil trdno prepričan, da je zgrešil in da psa gonita srno, ki vodi tod okrog dva mladiča. Preden sem ga lahko prepričal, da je to njegov srnjak, se je gonja ustavila v grapi in srnjak je zavekal. Naglo sem stekel proti veka-nju, da bi žival čimprej rešil trpljenja. Ko sem pritekel tja, sem videl, kako psa na strmini držita srnjaka. Preden je pritekel Polde za menoj, je srnjak že ležal umirjen pred junakoma, ki sta ga s svojim delom rešila trpljenja in še bolj žalostnega konca. Bil je zadet nizko skozi vamp in v zadnjo nogo tako nesrečno, da mu krogla ni prebila nobene večje žile in ne kosti na nogi. In ker Polde ni vedel niti za točno mesto nastrela, tudi ni našel vsebine vampa, ki je verjetno ležala raztresena okrog po praproti. Zato je bil tudi tako trdno prepričan, da je zgrešil. Samo pravilnemu odnosu, ki ga ima Polde do lova in divjadi, da je treba vsak strel na veliko divjad obvezno preveriti s šolanim psom — krvosledcem, se lahko zahvali, da njegovo lovsko sobo krasi tudi prelepo srnjakovo rogovje.

Iz obeh opisanih primerov lahko vidimo, da nam je šolani pes — krvosledec potreben ne samo na sledu, da najdemo obstreljeno divjad, ampak je lahko v

veliko pomoč že na samem nastrelu, da z njim ugotovimo točno mesto nastrela.

* * *

Parkljasta divjad na splošno nakaže zadetek precej razločno in skoraj enako, ne glede na to, ali streljamo nanjo na individualnem lovu s preže ali na zalazu. Samo pri divjih prašičih velikokrat težko opazimo znake, da je žival zadeta. Na pritiskih vznemirjena in streljana divjad nakaže zadetek navadno zelo slabo. Divjad, zadeta na individualnem lovu, ponavadi ne gre predalet, seveda če ni vznemirjena in če ne rinemo takoj brezglavo za njo (kar na žalost velika večina lovcev počne) in zelo kmalu leže. To velja za vso divjad in za vse strele, tudi za strele v nogo, razen z nekaj izjemami pri divjih prašičih. Izjeme so samo streli v smrček, gobec ali rilec. Tako zadeta divjad gre ponavadi zelo daleč od nastrela — kot bi tavalala. Seveda je odvisno od različnih dejavnikov, kako daleč bo šla obstreljena divjad, preden leže. Žival, obstreljena zjutraj, se skoraj vedno ustavi v prvem primernem zavetju in ga brez sile nerada zapusti, medtem ko lahko zvečer obstreljena žival iz različnih vzrokov prvotno zavetje ponoči zapusti, da si poišče novo, ali zato, da sledi zdravi divjadi ali da poišče kalužo z vodo. Če streljamo nanjo v tropu, se močno obstreljena divjad ponavadi loči od tropa. Obstreljeno jelenje tele skuša čim dlje ostati pri tropu oz. materi košuti. Enako se vedejo divji prašiči-mladiči ali ozimci in tudi lanščaki. Obstreljeni starejši prašič pa se kaj

kmalu loči od tropa, vendar se pogosto tropu spet približa in leže v neposredni bližini ali pa celo v isti kotel ter lahko tam tudi pogine. Zato naj nas ne zavede zelo razširjeno mnenje lovcev, da se težko ranjena divjad vedno loči od tropa, da bi predčasno opustili iskanje, češ saj ni težko ranjena, ker se je ponovno pridružila tropu. Obstreljenega srnjega mladiča skuša mati srna spraviti čimbolj na varno (enako tudi košuta), zato so takšna zasledovanja izredno težka in zapletena, še posebno, če na sledu ni krvi, da bi lahko psu pomagali oz. ga nadzorovali, ali je še na pravem sledu. Pri takšnih sledenjih imamo opraviti s povratnimi sledovi, kroženjem, vodo, če je v bližini itd., ker skuša mati skriti in obvarovati svojega mladiča pred zasledovalci.

* * *

Največ zanimivih primerov sem imel ravno v septembru leta 1980. Že v nedeljo, 7. septembra, komaj dva dni po uspešnem iskanju srnjaka v Betešci, je prišel k meni lovec Boštjan, ki je ves predan lovski poštenosti in humanosti, zato mu ni pretežko, da se odpelje tudi 40 km daleč po psa krvosledca, da bi mu pomagal poiskati obstreljeno divjad. Tudi tokrat je bilo tako. V nedeljo zjutraj je na senožetih nekje pod Mokrcem čakal, da izstopi na pašo srnjad. Ni mu bilo treba dolgo čakati, ko je izstopila srna z dvema mladičema. Po skrbnem opazovanju in ocenjevanju se je odločil, da bo odstrelil šibkejšo srnico. Puška je počila in mati srna je z obema mladičema stekla prek senožeti nazaj v gozd. Boštjan, ki tega ni navajen, saj mu večina divjadi pade v ognju ali po nekaj metrih, ni mogel verjeti očem, zato se je odpravil na nastrel, da bi ugotovil, kaj se je zgodilo. Krogla je zadela, — to je vedel — toda kam? Na nastrelu ni bilo krvi, samo košček ploščate kosti in nekaj drobce-nih koščkov mesa. Tudi po senožetih do gozda ni našel nobene kaplje krvi, zato je prišel po pomoč k meni. S seboj je prinesel najdeni košček kosti, po katerem se je dalo sklepati, da gre za strel v nogo. Naglo sem pripravil vso potrebno opremo in oba psa in ob pol dvanajstih sva bila spet na nastrelu. Ker je sonce neusmiljeno pripakalo na senožet, so koščki mesa na nastrelu medtem popolnoma potemneli. Tudi sam sem našel samo te suhe koščke mesa, zato mi ni preostalo nič drugega kot dati Capija na nastrel. Mirno in preudarno je prevahal nastrel in potegnil po sledu proti gozdu. Po gozdu je sled vodil najprej sem in

OBVESTILO

Po sklepu sveta za gospodarsko-finančna vprašanja pri LZS objavljamo najnižje odkupne cene za meso uplenjene divjadi za primer, če želi odkupiti divjad član LD. Od 16. maja dalje, do novega sporočila, se za 1 kg divjačine plačujejo naslednje najnižje cene:

Srnjad, I. kakovostni razred:	260 din
II. kakovostni razred:	220 din
Divji prašič, I. kakovostni razred:	130 din
II. kakovostni razred:	110 din

Če je LD sklenila Sas s prometno organizacijo (eno izmed DO — odkupovalk) in je akontacijska cena višja, mora kupec, član LD, uplenjeno divjad obvezno plačati po tej ceni.

Denarne obveznosti mora kupec, član LD, poravnati najkasneje v 15 dneh.

Svet za finančno-gospodarska vprašanja pri LZS:
Janez Markoli I. r.

tja in nisem imel nobene možnosti, da bi psa nadzoroval, ker ni bilo nikjer niti kaplje krvi. Šele po polurnem iskanju se je Capi ustavil in pokazal tri kapljice krvi. »Sled je pravi,« sem rekel Boštjanu, ki me je spremljal. Kri sem hitro zaznamoval z belim »paloma« papirjem in že smo šli naprej. Sled se je nadaljeval po gozdu sem in tja, peljal ven do roba gozda, na senožeti in ponovno nazaj, prečkal kakih 25 m² veliko površino, ki so jo ponoči na sveže prerili divji prašiči in ponovno zavil proti robu gozda. A kaj, ko ni bilo nikjer niti kaplje krvi, da bi z njo potolažil Boštjana, ki mu je zaupanje počasi kopnelo. Povedal sem mu lahko samo to, da hodi Capi po pravem sledu, saj ga dobro poznam in upam, da mu bom lahko to z najdenim »kicem« potrdil. Več kot uro sva že hodila, a pes še ni dvignil glave od tal, samo nosnice so mu pokale, kot bi »štepala stara singerica«.

Capi je zavil iz gozda na senožeti in navkreber proti brezovemu gozdičku, poraščenem z visoko travo. Po nekaj metrih iskanja v gozdičku je Capi prvič dvignil glavo in z visokim nosom pokazal, da je ranjeni mladič nekje v bližini. Obrnil sem se k Boštjanu, da bi mu sporočil veselo novico, a ni bilo treba, saj je Džoni, ki ga je vodil Boštjan, že prav tako dvignil glavo in enako nakazoval. Ker nas je tudi mladič že zaslutil, se je pognal z ležišča po strmini nazaj proti gozdu. Pri tem sem opazil, da mu binglja zadnja noga, zato sem hitro odpel oba psa in gonja se je

začela. Po dobrih 150 m sta psa mladiča dohitela in ga potegnili na tla. Ko sem tekel čez senožeti, da bi ga čim hitreje rešil trpljenja, sem ob robu gozda zagledal mater srno, ki je na pasji lajež in vek svojega mladiča pritekla pogledat, kaj se z njim dogaja. Pri srcu me je stisnilo, ko sem videl ta prizor in pomislil, s kakšnim materinskim nagonom ga je vodila sem in tja, samo da bi zavedla zasledovalce in ga čim varneje odložila, dokler ne ozdravi. Sama se je pri tem postavila »na stražo«, da bi s svojo navzočnostjo zavedla in odgnala sovražnika, če bi bilo treba. Kaj vse bi se lahko ljudje, ki pripravljamo za svoje otroke najhujše atomsko orožje, da jih pobijemo, naučili pri živalih, če ne bi bili tako naduti! Srnica je imela prestreljeno zadnjo nogo tik nad skočnim sklepom, in sicer tako, da je ostala žila nepoškodovana, zato tudi ni krvavela. Vendar bi jo zaradi vročine muhe takoj napadle in bi jo črvi pri živem telesu požrli. Zato sva bila z Boštjanom najinega uspeha še bolj vesela, saj sva ji prihranila veliko muk in trpljenja.

Koliko trpljenja mora prestati obstreljena žival, preden pogine, če ji muhe v rano zaležejo jajčeca (to je od pomladi do pozne jeseni reden pojav), iz katerih se potem razvijejo njihove ličinke (črvi), ki žrejo žival pri živem telesu tako dolgo, da jo uničijo, ker se rana ne more več zaceliti. Zato je vsaka žival, obstreljena v tem času (pa četudi gre samo za oplazni strel), ki je ne moremo več najti, za lovišče izgubljena — za-

streljena. To velja zlasti, če je rana na takem mestu, da je žival ne more lizati (čistiti), ali pa, če ima rana tako imenovane »mrtve žepe«, iz katerih si ne more izlizati zalege.

Koliko časa to hiranje in umiranje traja, je seveda odvisno od velikosti rane (čim večja je rana — raztrganina, tem več je v njej zalege), od velikosti živali, saj ni vseeno, ali je to srnji mladič ali odrasel jelen, in od vročine (razlika je, če je žival obstreljena pozno jeseni, ko ni več toliko muh ali sredi vročega poletja).

Srnji mladič, ki je bil obstreljen v četrtek 16. septembra ob šestih popoldne, je bil zadet tako, da mu je krogla prebila obe stegni zadaj, pri tem pa mu je prerezala samo kožo in del mišice, večje žile in kosti pa so ostale nepoškodovane, zato ni krvavel in tudi ni mogel izkrvaveti. Ko sem v soboto 18. septembra, to je po 38 urah! od oddanega strela (v petek sem moral iskati obstreljeno košuto), začel zasledovanje in sem kljub temu, da je bila kri samo na nastrelu, mladiča po dobri uri izsledil, je bil ta še živ in je skušal pobegniti. Ko sem si kasneje ogledal rano od blizu, sem se zgrozil. Pomislil sem, kaj vse bi še čakalo to mlado žival, če se mi je ne bi posrečilo najti! Meso v rani je po 39 urah od strela kar migljalo, kot bi bilo živo. V rani je bilo na stotine ali celo na tisoče s prostim očesom komaj vidnih drobnih črvčkov, ki so tekmovali med seboj, kateri bo več požrl in se čim prej odebilil.

Še na hujši primer sem naletel čez 12 dni, 28. septembra, ko mi je prijatelj in lovec Tone sporočil, da je njegov znanec, ki je pobiral polhe iz nastavljenih pastí, prepodil jelena, ki se je vedel podobno, kot da bi bil ranjen. Zdelo se mu je, da ima desno stegno krvavo. Ker tega lovišča ne poznam, sem o tem obvestil lovskega čuvaja Franceta, s katerim sva bila dogovorjena za kontrolno iskanje drugega jelena v istem lovišču, le na drugem kraju. Ob štirih popoldne (deset ur po tistem, ko je bil jelen dvignjen in prepoden) smo bili vsi trije (oba lovska čuvaja in jaz) na približnem kraju dogodka. Ker nihče ni vedel za točno mesto, smo se dogovorili, da grem jaz z Džonijem in Capijem po sredini pobočja, prvi France levo, drugi France pa desno od mene in tako poskušamo najti ležišče, na katerem naj bi bila po polharjevem pripovedovanju kri. Ko smo nekaj časa zaman iskali

Mati srna je kljub prestreljeni nogi več ur iskala svojega mladiča Foto J. Pernat

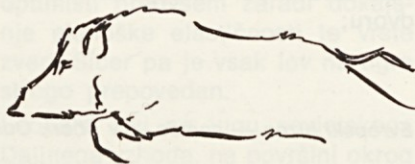

to mesto, se je vrnil France, ki je iskal levo od mene in menil, da nas je polhar najbrž potegnil za nos. Povedal sem mu, da tega ne verjamem, zlasti ne, ker sta oba psa zadnjih 10 minut iskala zelo živahno, čeprav sta bila izmučena od že četrtega iskanja obstreljenih jelenov v dveh dneh. Odločili smo se, da jima sledimo še naprej, četudi ne najdemo ležišča in nobene kaplje krvi, po kateri bi vedeli, da smo na pravem sledu. Jelen je nehal krvaveti verjetno že pred desetimi dnevi (pozneje smo ugotovili, da je to res) in sta psa sledila samo po dahu bolne — ranjene živali in po kakem tu in tam odpadlem črvu, ki ga je veja potegnila iz rane na stegnu in hrbtu. Še kakih 500 m smo sledili Capiju, ki je iskal pred menoj na slednem jermenu. Na robu grebena pa se je Capi ustavil, dvignil glavo in se zazrl v grapo pod grebenom. Naglo sem stopil do njega, da bi še sam pogledal, kaj ga je tako pritegnilo. Svojim očem nisem mogel verjeti, da je res, kar sem zagledal! Kakih 40 m pred menoj v grapi, poraščeni z nizkim grmovjem, srobotom, bršljanom in visoko travo, je ležal jelen še živ in na srečo obračal glavo od mene. Na hrbtu in na desnem stegnu sta mu zevali veliki rani, polni muh in že skoraj centimeter dolgih ličink-črvov! Vsa dlaka okrog ran mu je zaradi hudega vnetja že odpadla, zato je bilo od daleč videti, kot da je po stegnu krvav, koža na tem mestu brez dlake pa je bila sivo črne barve (kar je polhar zamenjal za kri)! Snel sem puško, previdno potisnil naboj v cev in hitro ustrelil bolj v sredino hrbta, saj sem vsak hip pričakoval, da bo jelen odskočil. Po strelu se je dvignil, se pognal kakih 50 m naprej in se mrtev zgrudil. Zdaj sem si lahko od blizu ogledal to grozljivo podobo. Še danes nas vse tri pretrese do dna duše, ko se spominimo, kakšne muke je žival trpela, dokler ji jih nisem končal s strelom. V tem primeru ni bil kriv lovec s slabim strelom (ker rane niso bile strelne). Po vsej verjetnosti ga je ranil tekmeč v boju za svoj harem ali pa ga je oplazila lokomotiva, ko je prečkal borovniško progo, vendar je ta možnost manj verjetna, ker ni imel zlomljene nobene kosti. Prav tega jelena bi morali videti vsi tisti lovci, ki slab strel zatajijo in se tolažijo s tem, da se bo žival zlizala. Žal pa se med nami najdejo tudi takšni, ki nimajo ne srca ne vesti, zato jih tudi pogled na takega jelena ne bi pretresel.

* * *

Leto kasneje sem imel priložnost še bolj spoznati materinski nagon vodeče srne. Na oglas, da pomagam iskati obstreljeno divjad, se je prvi po telefonu oglasil lovec Drago. Prejšnji večer je na Dolenjskem streljal na srno, ki je po strelu odskočila. Na nastrelu je našel precej krvi in košček ploščate kosti. Ker je ponoči močno deževalo, je spraševal, kakšne so možnosti, da jo najdeva. Odvrnil sem mu, da če jo greva iskat, možnosti vsekakor so, vendar ne morem obljubiti, da jo bova v resnici našla. Ob desetih sva se že odpeljala iz Ljubljane. Šele med potjo mi je bolj podrobno opisal, kako je potekal lov.

S prijateljem sta čakala ob detelji. Proti večeru je izstopila srna s slabotnim mladičem, zato se je prijatelj odločil, da ga odstrelji. Mladič je padel v ognju in obležal, srna pa je zbežala v gozd. Prižgala sta si cigareto in čakala, da bi se mladič popolnoma umiril in brez strahu pred človekom poginil. Ko sta tako stala in kadila, je prišla mati srna pogledat na deteljo, kje je ostal njen mladič. Srna je kazala znake, da ni več »roso mlada«, zato je tudi imela bolj slabotnega mladiča. Odločila sta se, da odstrelita tudi mater. Vendar pa srna ni padla, ampak zbežala v gozd. Ker sta na nastrelu našla košček ploščate kosti in precej krvi, ju je to zavedlo, da sta se odpravila za njo v gozd. Vendar so ju divji prašiči, ki sta jih dvignila, in dež odvrnili od nadaljnega iskanja.

Malo po enajsti uri smo bili na nastrelu, kjer ni bilo niti kapljice krvi več; ponoči je dež vse spral. Ni mi preostalo nič drugega kot dati Capija na nastrel in mu zapati. Vsaka pomoč in nadzorovanje psa sta bili nemogoči. Capi je od nastrela hitro potegnil v smer proti gozdu, kamor je srna zbežala. Po dobrih 150 m sleda je začel Capi vijugati in krožiti sem in tja med drevjem. Iskal je zdaj tu, zdaj tam in se znova vrnil nazaj, dokler se naposled ni izkopal iz tega labirinta sledov. Nato je zavil prek grebena v levo in po grebenu navzdol proti robu gozda in nazaj proti detelji, do mesta, kjer je prejšnji večer ležal mrtvi mladič. Šele tedaj mi je postalo jasno, zakaj je peljal sled nazaj v deteljo! Kljub temu,

da je bila mati srna težko ranjena, saj je imela prestreljeno nogo, je ponoči v dežju iskala svojega mladiča, ki se ni vrnil z večerne paše. Preiskala je vse njuno stanišče, od katerega je skoraj tretjina porasla z mladim smrečjem. Preklicala in prekrizarila je mlado smrečje po dolgem in počez in se znova vračala nazaj, saj ni mogla razumeti, zakaj ga ni. Prav tako smo dve uri križarili tudi mi, a nismo našli nobene kaplje krvi. Kaj bi človek dal, da bi opazil eno samo kapljico krvi v takih mučnih trenutkih, ko že ure sledi, pa ni nikjer nobenega znaka, s katerim bi lahko potrdil, da je na pravem sledu! Vem, da gre pes prav, saj ga poznam, le obrazi, ki te spremljajo, se daljšajo in postajajo čedalje bolj nezaupljivi. To so najtežji trenutki za vsakega pravega vodnika. Z ničemer ne moreš dokazati in potrditi ugotovitev, ki jih nosiš v glavi. Vsi mislijo, da predavaš »lovsko latinščino« na osnovni šoli in tako je bilo tudi v tem primeru. Po uri in pol iskanja je postajal Drago čedalje bolj nezaupljiv in trdil je, da sledimo divje prašiče, ki so jih prejšnji večer pregnali. Toda Capi in jaz sva vztrajno sledila naprej, saj sva bila prepričana, da imava prav. Še slabe pol ure je potreboval Capi, da je s svojim nosom preveril gornji in spodnji rob goščave in vse vejice, po katerih je srna potegnila s prestreljeno nogo in na njih ni pustila za oko vidnih znakov, temveč le za Capijev nos. Nato se je Capi dokončno odločil, da že četrtič prečka greben. Po grebenu je zavil proti dolini. Sledni jermen se je čedalje bolj napenjal... Kazalo je, da je srna pred nami odskočila. Ker sem bil popolnoma prepričan, da je pes na pravem sledu, sem ga odpel. Po dveh minutah je zalajal, po dobrih 100 m pa sta z Džonijem srno že potegnili na tla in jo držala. V takem položaju usmrtilni strel ni mogoč, zato si moramo pomagati z lovskim nožem, da ranjeno divjad čimprej rešimo trpljenja. Ko je Drago pritekel za mano in videl, da na tleh leži srna s prestreljeno prvo desno nogo tik nad zapestnim sklepom, mi je ves navdušen rekel: »Janez, tako si me navdušil s svojim iskanjem, da bi si najraje še sam priskrbel krvosledca!« Na koncu si je vseeno premislil in se odločil, da bo raje prišel po Capija, če bo potreboval pomoč, saj se zaveda, da mora vodnik nekaj let trdo delati, prehoditi več 100 km in opraviti vsaj 50 primerov, preden je pes sposoben uspešno izdelati tako zapleten in od dežja spran sled.

(Se nadaljuje)

Divjad in lovstvo v Sovjetski zvezi

(Nadaljevanje)

Blaž Krže

Čas hitro mineva. Zberejo nas v velikem šotoru na majhni jasi ob napol hudourniški rečici. Sledi prava kulinarčna revija gruzinskih jedi, od močno začinjenih predjedi, odojkov in piščancev vse do mlade kuhane govedine, ki jo zelo cenijo. Postrvi kar sproti lovijo in pečejo na vročem olju. Zraven postrežejo raznovrstno svežo zelenjavo in južno sadje, ki sicer uspeva v Gruziji. Tudi kruh je nekaj posebnega; velike hlebce so spekle žene tamkajšnjih lovskih čuvajev. Postrežejo nam tudi s polento iz mlade, mlečne koruze. Pred vsakega postavijo trebušasto steklenico vodke, ki še kako pospeši učinek odličnega gruzinskega belega vina. Pravilna razporeditev sil (in sposobnosti) je izredno pomembna, zlasti ob številnih zdravicah, ki si sledijo med kosilom. »Delovno predsedstvo« vodi sam predsednik gruzinske lovske zveze iz Tbilisija, krepak, brkat možakar. Odločim se za ne preveč čisto potezo; neopazno se s steklenico pod pazduho odpravim ven in odločno, čeprav s težkim srcem, zlijem vodko za grm in jo nadomestim z bistro studenčnico.

Zdravice pa se še kar vrstijo — na zdravje vsake od navzočih držav in na večno prijateljstvo s sovjetskimi in gruzinskimi lovci. Še preden se dobro zavem, že slišim poziv — Jugoslavija. Kot edini predstavnik države moram pred žirijo. Nečastno je, če iz s srebrnem okovane kozo-rogovnega roga ne moreš na dušek izpiti skoraj liter vina. Le malokateri tujec to zmore, meni pa se nekako zadovoljivo posreči. Usodne posledice občutijo predvsem tisti, ki so pred tem ves čas disciplinirano pili vodko. Trezne glave pa so tu potrebne, še zlasti, ko se začnemo poslavljati od iskreno gostoljubnih Gruzincev. Vsake-mu dajo še knjigo o živalstvu Gruzije in zavitek pravega gruzinskega čaja. Dan je bil res naporen, zlasti

Prijazni gostitelj in neumorni organizator Gleb Vasiljevič-Visjaščev (levo) v pogovoru z dr. Gerhardom Anderluhom, koroškim dež. lov. mojstrom

za nekatere. Pozno zvečer se vrnemo v Soči in se preštejemo. Vsi smo.

Naslednje jutro je bil pred zajtrkom najbolj iskan aperitiv aspirin. Dopoldne smo nadaljevali delo, poslušali pa smo naslednje referate:

dr. I. Schwenk, ZR Nemčija: Zgodovina lova s psi barzoi na ruskem dvoru;

prof. Isakov JA ZSSR: Pomen zaščitnih področij za ptice selivke; M. de Coniac, Francija: Pomen mednarodnega sodelovanja pri zaščiti ptic selivk z vidika Ramšarske in Bonnske konvencije;

ing. Z. Fišer, ČSSR: Poročilo o mali divjadi na Češkoslovaškem.

V sklepnem delu smo sprejeli tudi predlog resolucije, ki bo predložen generalni skupščini Mednarodnega lovskega sveta. Še isti dan smo se pozno popoldne vrnili v Moskvo. Skoraj ves naslednji dan prebijemo na sedežu Lovske zveze Ruske sovjetske socialistične republike, ki je daleč največja med vsemi sovjetskimi republikami. Njen sedež je v novi, mogočni stavbi, v kateri je poleg upravnih prostorov tudi hotel za lovce, pripravljajo pa tudi lovski muzej. Sprejme nas priletni predsednik zveze Aleksej Ivanovič Koroljkov.

Morda ne bo odveč nekaj podatkov. Lovska zveza Ruske sovjetske socialistične republike ima okrog 184 milijonov ha lovišč in 2 200 000 članov. V vsej Sovjetski zvezi pa je sicer 3 300 000 organiziranih lovcev.

Evropski bizon — samec — v obori. Odrasel bik tehta do 1200 kg

Foto B. Krže

V lovsko organizacijo so včlanjeni tudi ribiči; teh je okrog 400 000, 500 000 je »čistih lovcev«, preostali pa so oboje hkrati. Organizacija vodi tudi okrog 700 trgovin za lovce.

Najbolj priljubljeni lov je brakada na belega planinskega zajca, močno pa je razširjen tudi lov na vodne ptice. Od velike divjadi sta najštevilnejša los (odstrel kakih 30 000 glav) in divji prašiči, ki jih odstrelijo okrog 75 000 na leto. Srnjadi je manj, je pa telesno izredno močna. Srnjak tehta tudi 40 in več kilogramov. V nekaterih območjih (Kalinin, Volgograd) je lovna divjad tudi medved. Številke o odstrelu parkljaste divjadi so razmeroma nizke; to nam pojasni z volkovi, ki jih odstrelijo od 13 do 15 000 na leto. Pravijo, da številčnost volka narašča. Uplenitelj dobi 100 rubljev nagrade iz državnega fonda in še 150 od lovske zveze. To sta skoraj dve povprečni delavski plači.

Mala divjad pripada uplenitelju, določen del mesa od losa ali divjega prašiča pa mora biti vnovčen. Vsak lovec mora leto dni po sprejemu v zeleno bratovščino opraviti izpit. Ko je v določenem lovišču doseženo razmerje en lovec na 100 ha, novih članov ne sprejemajo.

Izreden vtis na vse napravi zbirka eksponatov za lovski muzej. Močna rogovja losov, jelenov, kozorogov, srnjakov in čekani merjascev z območja Ussurija! In kakšne kože — sibirski tiger, medvedi, kapitalni volkovi, rosomahi (žeruhi), lisice, risi in sobolji! Ženski del delegacije pritajeno vzdihuje. Izredno uspe potegavščina, ko jim »prevedem« gostiteljevo vabilo, da si lahko vsaka od navzočih vzame za spomin eno od kož po želji. Sovjetski Daljni vzhod je znan po raznovrstnem živalskem in rastlinskem svetu. Začnimo z amurskim tigrom. Ta živi v obmejnem območju juga in vzhoda, in to v bližini rek Ussuri in Amur v gorah Sihota-Alin. Amurski tiger sodi poleg leva med največje mačke na svetu. Dolg je do 3 m in tehta do 300 kg. Živi skrivno, hrani se z divjimi parkljarji, napada pa tudi domačo živino in pse. Tam, kjer živi tiger, ni volkov. Zgodi se sicer, da tiger napade tudi človeka, niso pa znani primeri, da bi se omejil le na človeško meso. V drugi polovici 19. stoletja je pričelo število tigrov naglo upadati. V štiridesetih letih tega sto-

Ob vrnitvi z ekskurzije v Kavkaški narodni park

Foto B. Krže

letja so ocenili, da jih je še največ trideset. Leta 1947 je sovjetska vlada sprejela odločne ukrepe, da bi ga zaščitila: prepovedali so lov in razglasili zaščiteno območje. Obnovo populacije so tudi strokovno spremljali in danes jo cenijo na 200 živali, ob izraziti tendenci po nadaljnjem povečevanju. S tem pa se začnajo tudi problemi, saj so tigrovi naravni prehranski viri močno okrnjeni. To bi dolgoročno lahko pomenilo tudi ponovno ogroženost vrste. Sovjetski raziskovalci pa so optimisti predvsem zaradi dokajšnje ekološke elastičnosti te vrste zveri. Sicer pa je vsak lov na tigra strogo prepovedan.

Leopard živi na jugu sovjetskega Daljnega vzhoda, na površini okrog milijon hektarjev (približno pol Slovenije). Številčnost cenijo na 45 do 50 živali (!); to pa je le del velikanškega areala, ki sega na Kitajsko in v Korejo. Številčnost leoparda je dokaj stabilna, zaskrbljuje le človekov vpliv. Nekatere vire naravne hrane, ki jih leopard nima več, nadomeščajo z naseljevanjem srnjadi in ussurijskega jelena Sika (Dybowski jelen). Tudi leopard živi zelo skrivno in se človeka izogiba. Lov nanj je strogo prepovedan.

Risa najdemo tako v evropskem kot v azijskem delu Sovjetske zveze. Ponekod živita le dve živali na 100 000 ha, drugje par na 5000 ha. Skupno število cenijo na 25 do 30 000 živali. Njihovo glavno hra-

no sestavljajo zajci, postrušniki, srnjad, mali glodavci in ptice. Lov na risa je dovoljen od novembra do februarja. Sodijo, da je populacija dokaj stabilna.

Naše bivanje v Sovjetski zvezi se bliža koncu. Zadnji dan se odpeljemo še v enega od 134 narodnih parkov Sovjetske zveze. Imenuje se »Prioksko-Terrasny« in leži približno 100 km južno od Moskve v Podmoskovju od reki Oka. Park so ustanovili leta 1945 in meri le 5000 ha. Znan je zaradi izjemne rastlinske pestrosti, predvsem pa je namenjen ponovnemu naseljevanju evropskega bizona v prosto naravo. Tu bizoni vzrejujejo v oborah, nato pa mlade živali postopoma spuščajo in privajajo na življenje v prosti naravi. Okrog 170 vzrejnih bizonov so od tod naselili tudi na Kavkazu, na obronkih Karpatov, v Litvi in Belorusiji. Čeprav gre za evropskega bizona, pa so pri njegovem ponovnem naseljevanju napravili tudi nekatere nepopravljive napake pri križanju z njegovim ameriškim sovrstnikom.

Zgodaj popoldne se vrnemo v Moskvo in prijazni gostitelji nam razkažejo Rdeči trg. Zvečer nam priredijo še naporno skupno večerjo, naslednji dan pa se razidemo po Evropi, polni različnih vtisov o Sovjetski zvezi, o njenih neizmernih prostranstvih in naravnih bogastvih pa tudi o skrbi, ki jo namenjajo ohranjanju narave in divjadi.

Petelinu z Golovca v spomin

Dominik Rode

Spomladi je bilo, ko sem doma pospravljajl garažo. Pogled mi je nehote zablodil na steno, kjer visi moj prvi divji petelin. Uplenil sem ga na današnjem obrobju Ljubljane, takrat pa je ta del lovišča spadal v občino Dobrunje. Veliko let je minilo od tedaj, a se vsega spominjam, kot bi bilo včeraj.

Takratni zakupniki lovišča Dobrunje so se v prijetni gostilni Na planirju ob štepanjskem mostu zbrali na občni zbor. Med drugim so delili tudi nagrade lovskim čuvajem za njihovo marljivost poleti in za sodelovanje na jesenskih in zimskih pogonih; nekateri so dobili lovsko obleko, drugi gojzerice, vsi pa naboje — kot plačilo za pokončane »roparice«. Meni, ki sem vso jesen sodeloval kot gonjač na pogonih, pa so odobrili odstrel divjega petelina, pod pogojem, da ga sam zaslišim, poiščem in uplenim. Kar prebledel sem, ko sem to slišal. Čeprav sem imel veliko tremo, sem se zakupnikom zahvalil za prijaznost in svečano obljubil, da bom tudi v naslednjih sezonah pridno gonil. Železo se kuje, dokler je vroče, sem si dejal in naglo začel sestavljati načrt za lov.

Takrat sem, dijak, stanoval pri svaku Francetu Lokarju. Z njim sva vsako pomlad, takoj po Jožefovem, preiskala vsa poznana rastišča v revirjih Dobrunj in Polja. Začela sva na Golovcu, kjer sva v toplejših pomladih na Jožefovo že poslušala petelina, ki je navadno pel okoli Pongrčevega znamenja, ki je bilo tedaj na pol poti med vilo na Golovcu in vasjo Orle. Nato sva preiskala rastišča na Pugledu, Visokem, v Lomu in na Molniku. Na teh rastiščih je pelo vsako leto od 5 do 7 petelinov, odstrelili pa so po dva. Poslušala pa sva jih tudi v lovišču občine Polje v kašelskem hribu, kjer je na Deben vrhu redno pel petelin. Preiskala sva hribe okrog Podgrada, zlasti za nekdanjo kemično tovarno, kjer leži naravno oblikovana arena, ki smo ji takrat rekli »amfiteater«. To rastišče je bilo vedno zasedeno, pa tudi naj-

laže dostopno. Tu sem nekoč s sestro in svakom poslušal kar tri peteline. K lovišču Polje je spadal takrat tudi mogočen gozd Lusna z izredno visokimi bukvami, pravi eldorado za srnjad in divje peteline.

Vendar sva Lusno obiskovala bolj poredko, saj je bilo treba takrat žrtvovati vso noč, da si prišel do rastišča. Kadar sva se odpravljala tja, sva se del poti peljala s kolesi; pred Lazami sva zavila v dolino Gostinco in pustila kolesa pri gostilni Pri Lenki. Od tam sva pešačila po slabem kolovozu do čuvaja Planinca; pri njem sva se navadno ogrela s toplim čajem in nato nadaljevala pot do dobro uro oddaljenega rastišča. V Lusni sta redno pela po dva petelina in ko je eden padel, je rastišče že po nekaj dneh zasedel mlajši.

Mnogo takratnih steza in stečin se je v zadnjih desetletjih zaraslo, a nič zato, saj tudi petelinov ni več in jih prav gotovo nikoli več ne bo toliko. Zarasle pa so tudi Planinčeve njive; danes se po njih pasejo

srne in jelenjad ali jih s svojimi »plugi« rahljajo divji prašiči.

Tako je bilo takrat, ko sem se odpravljajl na svojega prvega divjega petelina.

Ko sem se vrnil s sestanka domov, sem pripravil vse potrebno za lov. Nato sem legel, a bil sem preveč vznemirjen, da bi lahko zaspal. Nekaj časa sem se premetaval po postelji, nato pa sem vstal, pobral vse, kar sem si pripravil, sedel na kolo in se odpeljal proti Bizoviku. Ustavil sem se pred hišo dobrega starega lovca Vrbinca in mu potrkal na okno. Vrbinca je tiste dni mučila boleča revma, zato ga tudi ni bilo na občni zbor. Prosil sem ga, naj me spremlja na lovu, toda zaradi bolečin ni mogel nikamor. Svetoval mi je, naj grem na Orle h Kuharjevim, tam so bili vsi moški v družini lovci oziroma gonjači.

Predlog mi ni bil preveč povšeči, a kaj sem mogel. Sedel sem na kolo in se odpeljal. Nekaj časa sem se vozil po dolini, na koncu vasi pa sem prislonil kolo h ko-

Maj — mesec cvetja

Foto F. Cvenkel

zolcu zadnje kmetije in peš nadaljeval pot. Na koncu doline se je steza začela strmo dvigati. Hodil sem naglo, čeprav se mi ni še nikamor mudilo. Med potjo sem se spotikal ob korenine in se zapletal med veje, posebno, če sem v temi zavil s steze. Kmalu sem se znašel na travnikih pod Orlami. Še malo, pa bom na cilju! Noč je bila temna in tiha, nebo je bilo na redko posejano z zvezdami. Ko sem se približal prvim hišam, sem zaslišal utrujen glas harmonike, ki je prihajal iz Nebčeve gostilne, kjer so domači fantje proslavljali. Že sem hotel mimo, ko me je prešinilo, da je morda tu kateri od Kuharjevih fantov. Stopil sem v zakajeno gostilniško sobo in med razgretimi obrazi in razkuštranimi glavami zagledal tudi Francetovo. Čeprav je bil kar dobro »namočen«, me je takoj spoznal in me povabil v družbo. Ponudili so mi pijačo, a je nisem odklonil, čeprav sem bil že takrat prepričan abstinent. Sprejel sem jo, ker sem hotel Franceta pregovoriti, da bi me spremljal v lovišče. Znova so mi natočili in ker je pijače zmanjkalo prav pri meni, sem bil jaz na vrsti, da naročim naslednjo; tako je bilo napisano pravilo. Potrudil sem se, da sem pijačo kar najhitreje razdelil, saj se je ura že bližala tretji. Medtem sem Francetu razložil, zakaj sem prišel na Orle, in ga prepričal, da me bo spremljal. Še pred tretjo uro sva zapustila družbo in se odpravila po poti iz Orl v smeri proti Ljubljani. Spotoma sem povedal Francetu, da sem tu v bližini že pred tremi tedni slišal klepati petelina. France se mi je nejeverno smejal, sam pa sem trmasto vztrajal pri svojem in nisem hotel naprej. Prav tu sem hotel upleniti svojega petelina. Odložil sem nahrbtnik, izvlekel termovko in oba sva se pogrela s toplim čajem. Nato sva sedla. Tedaj pa sem zaslišal značilen tlesk, ki se je po kratkem premolku ponovil. Vznemirjen sem vprašal Franceta, ali ga je tudi on slišal, pa mi je odvrnil, da ne. Komaj sva nehala šepetati, sem spet zaslišal tlesk. Potem nisem več zdržal. Slekkel sem površnik, ogrnil z njim spremljevalca in mu svetoval, naj ostane kar tam, kjer je. Obisk pri Nebčevih je očitno vplival na njegov sluh in bal sem se, da tudi na ravnotežje. Pograbil sem puško, jo napolnil in

Ruševac ali škarjevec v letu

Foto M. Hain, Diana

zavil s poti na uglajeno stečino, pevcu naproti. Po nekaj korakih sem se ustavil in znova poslušal. Spet sem ga zaslišal, tudi petje je postajalo bolj razločno in glasnejše. Čeprav sem bil od petelina oddaljen še kakih sto korakov, sem se pomikal naprej le korakoma, zatrdno odločen, da ne sme biti nič narobe. Šele ko sem po tleskanju zaslišal brušenje, sem se prestopil, saj je bila še tema in časa na pretek. Po vsakem koraku je bilo tleskanje in brušenje razločnejše, petelina pa le nisem zagledal. Razum mi je pravil, naj se ustavim pri debeli bukvi tik ob stečini, strast po doživetju, po trofeji pa me je gnala naprej. Kakih 50 metrov naprej sem zagledal skupino borovcev. Do tja moram priti, tam bom počakal, da se bo začelo daniti! Petelin je neutrudno pel svojo vznemirljivo pesem. Kitici je sledila kitica, koraku korak in že sem bil pod borovci. V kritju najdebelejšega borovca sem se ustavil in globoko zajel zrak; vznemirjenost in negotovost sta naraščali, srce je divje udarjalo, da bi ga mogel slišati tudi petelin. Izpod klobuka mi je po licih in vratu tek

znoj, kot bi plezal v najhujšo strmino. Ko je petelin brusil, sem si potisnil klobuk globoko na oči; stari petelinarji so mi pripovedovali, da ni dobro, če se petelin in lovec srečata s pogledi, kajti v temi tudi človeku žarijo oči. Tedaj pa je petelin nehal peti. Kaj pa zdaj? V tišini sem razločno slišal, da se premika na veji nad menoj. Po meni je padalo odmrlo lubje, ki ga je lupil s kljunom ali s kremplji. Po nekaj minutah se je klepanje znova oglasilo. Počasi se je na obzorju začelo svetlikati in vidljivost se je izboljšala. Petelin je nadaljeval svojo svatovsko pesem. Od napetosti in vznemirjenja so mi drhtele roke, noge so se mi šibile. Ob prvem brušenju sem sedel. Med naslednjim sem napenjal oči in stegoval vrat, a petelina zaradi gostih vej nisem mogel videti. Toda nekaj sem moral napraviti. Znova sem vstal in si ogledal okolico. Moral sem se odločiti, kam naj se postavim, da bom imel primerno kritje in dober razgled. Odločil sem se, da odstopim v smeri bukve, se pravi nazaj po stečini, od koder sem prišel. Za kritje sem si izbral nizko košato smreko, ki je rasla ne-

kaj metrov od stečine. Obstal sem pod njo in se obrnil proti borovcem, kjer je pel petelin. Nenadoma sem v medli svetlobi na koncu debelejšje veje zagledal silhueto, ki se je med petjem šopirila in stiskala. Postajalo je vedno svetleje in kmalu sem na peruti zagledal belo zrcalce. Petelin je za hip predahnil in se spet oglasil. Pel je zanosno, kot da se hoče izpeti za večno. Med brušenjem sem napol oba petelina. Med naslednjim brušenjem sem dvignil puško, muha je pokrila belo zrcalce na peruti, in počilo je. Pretreseno telo je omahnilo z veje in trdo udarilo ob pomrznjena tla. Še

nekajkrat se je streslo in obmirovalo za vedno.

Ko je France zaslišal strel in topi padec, je naglo privihral. S smreke, ki mi je služila za kritje, je odlomil dve vejici, eno za petelina, drugo zame.

Po strelu so me navdali čudni občutki; počutil sem se prijetno zaradi uspešnega lova, bil sem ponosen in zadovoljen, hkrati pa sem si očital, da sem pokončal živo bitje — okras naših gozdov. Tolaži me dejstvo, da je divji petelin 40 let krasil moje stanovanje in da je njegovo ponosno in samozavestno držo občudovalo na stotine ljudi...

Nenavadna srečanja

Igor Bitenc

Tu in tam nas življenje preseneti z nevsakdanjim, kar bogati spomine in jih ohranja žive. Lovcem je v tem pogledu še posebej naklonjeno, zato je lov tako privlačen in vznemirljiv.

Pričujoča dogodba sta časovno precej odmaknjena drug od drugega. Veže pa ju bližina krajev, kjer sta se dogodila, zato naj bosta še med temi vrsticami skupaj.

Že od mladih nog rad zahajam v gozdove Lanevca in Črnih dolin. Na prvih obronkih Ljubljanskega barja zakoreninjeni, so se v mojih otroških letih še dokaj pogosto ogledovali v naraslih vodah nekdanjega jezera. Okoliške ježe in senožeti pa so mlademu kratkohačniku pomenile toliko kot pogrnjena miza in topel dom. Vsega so našle odprte oči na tem koščku zemlje, nedaleč od Škofljice in za streljaj odmaknjenega od hrupne prometne ceste. Vsega, kar je takrat potrebovala mladostna neugnanost in domišljija.

Spominjam se, da je bila tistega dne nedelja in da je bil lep dan. Težke snežne oblake, iz katerih je tri dni nepretrgano snežilo, je čez noč pregnala burja. Zjutraj je bilo na kupe snega in precej truda nas je stalo, da smo se prekidali do ceste in da so posli kolikor toliko stekli. In potem smo se zapodili na sneg. Kmalu nas je bilo na ježah okrog Lanevca nekaj najbolj zagnanih vaških paglavcev. Dobro smo se

spotili, preden so kratke noge na smučeh, ki bi jih dandanašnji otroci še pogledali ne, steptale pripravno strmino. Zatem pa hajd gor in dol.

Pa nisem zdržal dolgo na enem mestu. V globokem snegu ujeta narava, vsa v soncu, nudi očem drugačne razglede. Navadno se je mojim pohodom pridružil še kdo, a tega dne se je grdo udiralo in kar sam sem se zagrizel v strmino. Takrat sem bil še majhen pobič, zato me je iz marsikaterega zameta gledalo bore malo, ko sem lezel in lezel in po debeli uri le prilezel na zameteno sedlo. Pogled s sedla je bil čudovit, a kaj, ko mi je vnema med tem že toliko zlezla v noge, da mi nadaljnjih podvigov ni bilo več dosti mar. Popravil sem si razrahljane vezi na smučeh, se še malo razgledal po pobočjih pod seboj in po zasneženih gozdovih okrog Črnih dolin in že sem obračal.

Pa me je nekaj premotilo tisti hip. Tanka temna proga, ki se je pričela nekje pod menoj, nekako ni sodila v brezmadežno belino tega dne. Vlekla se je po pobočju pod sedlom do dolinice na dnu, jo prečkala in se izgubila nekje na robu smrekovega gozda. Zadeve si nisem znal razložiti, zato sklenem, da si jo ogledam od blizu. Gosto grmovje in nekaj zakrčljenih hrastov je raslo tam, kjer se je sled pričela. Zastirali so mi pogled, zato

zasmučam poševno, da jih obidem. Ustavim ob velikem kupu snega, pod katerim sta se skrivala šipek in leska, nato še nekaj korakov, da sem obšel grm in potem sem zagledal...

Majhna dokaj ravna kotanja je ležala v bregu pod grmom, dobrih deset korakov dolga in prav toliko široka. Majhna, toda grozljiva. Vse je bilo krvavo in poteptano. Vsaka ped je pričala o obupnem boju za življenje, o neuspešnih poskusih bega iz te klavnice. Priča agonije, v kateri so se pomešali kri, blato, seč in sneg...

In pod grmom je ležala žrtev tega boja. Uboga srna, čudno zvita, s prednjimi nogami štrlečimi v zrak, kot da nekoga še po smrti odganja od sebe in... brez glave. Štrcelj vratu, iz katerega je še vedno tu in tam kanila kaplja krvi, me je dokončno pretresel.

Čepe pričnem po sledovih iskati krivca te morije, pa sem ga prej zagledal, kot iz sledov razbral, kdo je. Po temni progi se je vračal razbojnik na mesto pokola, da še kaj odnese tja, kamor je odnesel krvavečo glavo, ki je v snegu zarisala svojo poslednjo pot. Težko je premagoval vdirajoči se sneg — svojega zaveznika — a je še dokaj hitro napredoval po strmini. Močan lisjak je bil in bližal se mi je, ne da bi me opazil. Kaj bi dal, da bi bil takrat velik in da bi imel puško.

Zagnal sem se po strmini proti njemu ves ogorčen nad njegovim dejanjem. Besen sem nekaj tulil in pri tem vihtel nad glavo smučarsko palico. Kar vrglo ga je po bregu in obrnil se je v zraku kot maček. Najbrž si je mislil, da sem hudo nevaren, ko se je na vse kriplje trudil, da bi bil čim dlje od mene. Pa sem bil na strmini s smučmi hitrejši in sem ga pričel dohitevati. Bil sem že tik za njim in sem ga celo oplazil s palico po košatem repu, ko se je strmina prevesila. Ob udarcu se je kar podaljšal, še bolj pospešil in za hip obrnil glavo. Spominjam se njegovih napetih čeljustnih mišic, njegovega izraza in njegovih okroglih oči. Nobenega občutka krivde ni bilo v njih, samo strah...

Gledal sem za njim, ko je bežal prek dolinice, dokler ni izginil v gozdu. Po temni progi je bežal proti mestu, ker so ga čakale mrtve oči, njegovo življenje.

Druga zgodba je izpred nekaj let. Zima se je bližala koncu in prve zaplate kopnega so se prikazale na prisojnih rebrih. Na barju so bila jutra mrzla in ko je zamočvirjeno zemljo zagnila megla, sonce dolgo ni moglo do nje.

Prvega dne v marcu je bilo, ko sva z bratom tovorila žakelj koruze proti krmišču fazanov v Jelšah, kakor pravimo temu kraju. Voda v mostarskih grabnih je bila trdo zmrznjena in za dobro ped snega je še ležalo po tleh. Drevje in nizko grmičevje je bilo že golo, le debela plast ivja se je nabirala po vejah.

Pred nama jo je zložno ubiral španjcl Bis in se po svoje ubadal z otrplimi sledovi prejšnjega dne.

S krmiščem sva bila kmalu gotova in vse polno sledov je pričalo, da pogrnjeno mizo radi obiskujejo vsi tamkajšnji prebivalci. Od fazanov, šoj in srak do vseh vrst sinic in podobnega drobiža.

Megla se kar ni hotela dvigniti, zato namesto v osrčje barja, kamor rada zahajava, zavijeva proti bližnjim gozdnatim obronkom barja, da bi se čimprej izkopala na toplo sonce. Dolgo sva križarila po njih, dokler se naposled ne znajdeva na grebenu nad Črnimi dolinami.

Med smrekami in bukvami vrh grebena se vije gozdna pot, kjer so za časa brakad dokaj dobra stojišča in po tej poti sva zložno stopala, ko zapazim v snegu ob poti srnjo sled. Bila je sveža. Močna razkremenost stopal in nenormalna oddaljenost odtisov so pričali o brezglavem begu. Le kaj neki to pomeni?

Ni bilo treba daleč, ko opaziva z desne strani drugo sled. Nekaj časa sta šli vzporedno, nato sta se združili.

»Pes,« zineva oba hkrati, »madonca, pa kakšen,« sklepava po velikosti sledov. Pa se sklonim bliže, ker se mi je zdel podolgovati odtis tac nenavaden. »Kot od volka,« modrujem zase, ko si priključem v spomin, kar sem videl v knjigah.

Pa me še nekaj zbode v oči. Bis, ki je do takrat kazal vse znake srečnega in zadovoljnega psa, je nenadoma postal nemiren. Brž sva ga privezala in že oprčen je prav nazorno kazal željo, da čimprej izgine od tod. Vlekel je v nasprotno smer, kot so kazali sledovi in pri tem tiho cvilil. Nad tem sva se seveda oba zamislila.

Volk v teh krajih? Nemogoče! Kakšen velik podivjan volčjak bo, skleneva na kraju.

In potem narediva majhen bojni posvet, kako zagreniti življenje temu tolovaju, ki takole neusmiljeno preganja naše srne. Sled je držala proti Zelenkam, sosednji dolini desno od Črnih dolin. Bratu naročim, naj jih s psom obkroži in počasi pritisne v mojo smer. Če je tam, morda pride pred puško. In tako sva tudi storila.

Kmalu izgineta za robom bližnjega grebena. Sam se spustim nekoliko niže, da najdem boljši razgled po pobočju.

Strmina pod menoj je dobrih sto korakov daleč dokaj položna, nato pa se za gosto poraslim robom prevesi v grapo. Z desne zapazim del opuščene gozdne poti, ki kmalu izgine za robom in se precej niže ponovno prikaže, to pot že na moji levi in v dobrem kritju bukovih in smrekovih debel. Kar tu ostanem. Za bukvijo z grčasto bulo nad rogovilo na široko razgrebem sneg in listje, namestim lovski stolček in s puško na kolenih obmirujem. Nobenega šuma ni več slišati, le oddaljeno zamolklo bučanje ceste. Da česa ne skvarim, samo oči begajo po zasneženem pobočju.

Kmalu me zmotijo rahli skoki za grebenom nekje v smeri, kamor sta izginila moja spremljevalca. Pa je zatem znova vse tiho in to dolgo, tako dolgo, da že podvomim, ali se nisem zmotil.

Oči zdrsnejo po prazni poti, prek poraslega roba in na levo v grapo. Nikjer ničesar. Že naslednji hip se po isti poti vračajo prek pobočja nazaj na pot. Takrat je že stal sredi poti. Kar zdrznem se od presečenca. Vraga, le kje se je vzel, ničesar nisem slišal. Slika mogočnega telesa z visoko dvignjeno glavo, ki se je neskončno počasi obračala, da bi prestregla sleherni šum, se mi tisti hip zareže v spomin.

To ne more biti pes, mi šine skozi možgane, to je volk. Spoznanje me skoraj vrže s tira. Roke samogibno stisnejo puško in hočejo z njo k licu. Zadnji hip spoznam, kakšna usodna napaka bi bila to. Preblizu debela sedim, s puško obrnjeno v levo. Da bi ga dobil na muho, bi moral zakolobariti s puško in se na pol obrniti v desno. Na silo se umirim, da tega ne storim, ker bi bilo potem vsega konec. Še z očmi

si ne upam treniti. Na pol je obrnjen z glavo proti meni, kot bi nekaj slutil. Ne vem, koliko časa je trajalo, da je ponovno obrnil glavo proti bučanju, ki je prihajalo s ceste. Zdelo se mi je vsekakor neskončno dolgo.

Potem se je bliskovito potegnil za nekaj korakov naprej in ponovno obstal. Cela igra se je ponovila in še vedno se nisem upal ganiti. Čutil sem to iz njegovega obnašanja. Bil je napet kot struna.

Zopet se je ustavil in mi izginil za robom. Ušel mi bo, mi plane v glavo. Morda ne. Če gre po poti naprej, mora na levi strani ponovno na plan. Kaj če gre navzdol v grapo? To možnost na silo preženem iz glave.

Ko izgine za robom, počasi dvignem puško k licu in jo uperim proti mestu, kjer sem ga pričakoval. Toda dolgo ga ni bilo. Vse predolgo, da bi roke zdržale težko bokarico. Ni imel prehoditi več kot trideset korakov, živce pa mi je cefral dobre četrte ure.

Ko sem ga dokončno odpisal, se ponovno prikaže. Tam, kjer sem ga pričakoval. Spet me preseneti. Prve korake napravi bliskovito in se ustavi v takem kritju, da ni bilo misliti na strel. Pa zopet njegovo pazljivo prisluškovanje. Takrat si prvič čestitam, da se nisem ganil med njegovim neskončnim premikanjem za robom.

Puška je bila ponovno pri licu in še dvakrat se je premaknil, ne da bi mogel streljati. Kot zakleto. Ali sem videl samo zadnje noge s košatim repom ali pa samo gobec in del glave.

Že blizu mesta, kjer se pot prevesi v grapo, je napravil prvo napako. Ni šinil kot vsakokrat, le prestopil se je za korak. Tokrat mi je prvič poleg glave odkril tudi del mogočnega vratu. Bila je zadnja prilžnost.

Na silo umirim roke in ko leže muha na pravo mesto, pritisnem. Zrušil se je tisti hip, ko je počilo. Ni napravil skoka, niti prestopil se ni. Preprosto je zviška padel na tla, kot da mu je pokosilo noge. Bil je mrtev tisti hip, ko ga je zadelo. Ko sem pretekel tistih sto korakov, kolikor naju je ločilo in ga zagledal pred seboj, sem vedel, da je volk. Vedel, a ne verjel.

Ko pride brat, pove, da v Zelenkah leži raztrgana srna. Samo glava in koža sta ostali od nje.

Lovska organizacija

Najvišje odlikovanje poljske lovske zveze

Lovska zveza Poljske je Lovsko zvezo Slovenije ob 75-letnici odlikovala z najvišjim poljskim lovskim odlikovanjem, z »zlatim znakom za služe poljskega lovstva«.

Iz pisarne LZS

Iz življenja LD Struge na Dolenjskem

Lani smo zadnji skupni lov organizirali 26. decembra. Lov je imel povsem družaben značaj, saj smo plan odstrela zaradi skrbnosti lovcev in dobre organiziranosti do takrat že uresničili. Imeli smo pet obveznih lovov, ki so se jih naši člani vedno polnoštevilno udeležili. Zadnji skupni lov smo posvetili predvsem lovu na lisice in tovariški družabnosti. Odstrelni plan smo izpolnili pravilno, tako po številu kot po spolni sestavi za vso veliko divjad. Prepričan sem, da komisija za ocenjevanje trofejev ne bo imela pripomb. Sporazuma o gojitvi in odstrelu, ki ga je podpisala v kočevskem LGO, v katero sodi naša LD, nismo kršili. Vso divjad smo odstrelili na lovsko pravičen način.

Po lovu smo organizirali predavanje o steklini, nato pa na manjši družinski slovesnosti podelili nekaterim našim najzaslužnejšim članom odlikovanja LZS in družinska priznanja. O steklini nam je predaval veterinar Stefančič iz Kočevja. Predavanje smo spremljali še posebej pozorno, saj se je steklina razširila že čisto do našega lovišča. V našem lovišču sicer nismo ugotovili še nobenega primera stekline, tri sosednje LD pa se že bojujejo s to boleznijo. Pri nas smo posvetili veliko pozornost preventivnemu lovu na lisice. Lovci so imeli pri tem velik uspeh, saj smo vsako leto v lovišču uplenili do 30 lisic. Bojimo

pa se paritvenega obdobja lisic, saj lahko takrat zaide k nam kaka okužena zvitorepka iz sosednjih lovišč. Da bi bili na steklino, ki se ji skorajda ne bo moč izogniti, pripravljeni, smo predavanje z zanimanjem poslušali. Naj se na tem mestu veterinarju Stefančiču v imenu LD Struge na Dolenjskem še enkrat iskreno zahvalim.

Lani smo že drugič to leto podelili lovski odlikovanja in priznanja. V uvodu v slovestnost je starešina LD in dobitnik odlikovanja France Mušič spregovoril nekaj besed o delu družine v preteklosti in o nekaterih načrtih za prihodnost. Opozoril je tudi na napake nekaterih članov in pohvalil dobro opravljene naloge. Vsa odlikovanja in priznanja je podelil starešina. Na čast slavlencem smo spili tudi kozarec vina in se sprostili v tovariškem pogovoru. Prisluhnili smo pripovedovanju enega izmed naših slavlencev, petinsedemdesetletnemu Jožetu, ki mu pravimo kar Oče. Pripovedoval nam je zgodbe iz parti-zanskih časov.

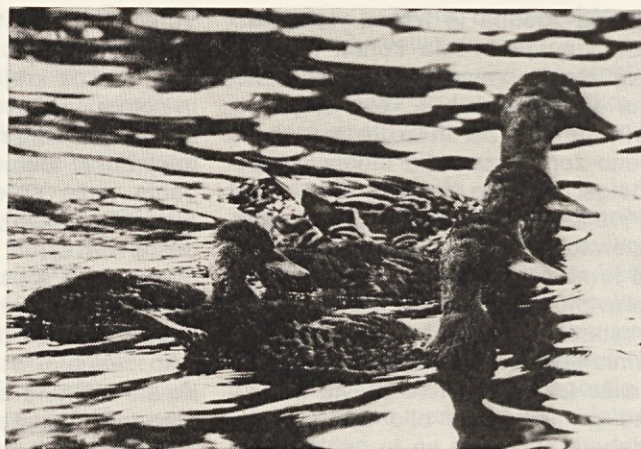
L. P.

Uspeh skupnih gojitvenih naporov

Sočo z njenim največjim levim pritokom Idrijco in s številnimi manjšimi pritoki, kakršen je tudi Cerknica, krasi na novo naseljena pernata vrsta male divjadi — raca mlakarica.

LD Tolmin je bila pred leti pobudnica za to, da bi na Soči in njenih pritokih naselili in gojili raco mlakarico. Zelo zahtevne naloge so se lotili strokovno in preudarno. Najprej so (v lovskem letu 1974/75) pretehtali vse možnosti za naselitev te pernate divjadi. Pri pregledovanju terena sta sodelovala tudi Miha Adamič in Janez Čop, strokovnjaka odseka za lovstvo pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo SRS.

Ker pa gojitev race mlakarice ne bi bila uspešna, če bi se odločila zanjo ena sama LD, so se vse LD iz tolminske občine na sestanku samoupravnega sporazumele, da bodo gojile to vrsto male divjadi. Samoupravni sporazum o usta-

Race mlakarice

Foto J. Papež, Diana

novitvi gojitvenega bazena za gojitev race mlakarice so nekatere LD podpisale 11. 11. 1976. Med prvimi podpisnicami sporazuma so bile LD Tolmin, LD Most na Soči, LD Planota, LD Smast, LD Volče, LD Kobarid, LD Ljubinj in LD Drežnica. Ribiška družina Tolmin, ki gospodari na precejšnjih površinah ribolovnih voda Soče in Idrijce, pa k sporazumu kljub želji lovcev ni hotela pristopiti.

Vse podpisnice sporazuma so takoj začele intenzivno delati. Ker spada raca mlakarica med selivsko vodno perjad, je bilo treba racam na tem območju urediti čim boljše življenjske razmere. Vsaka LD je na svojem območju uredila po eno krmišče za krmljenje rac mlakaric. Lovci so vestno poskrbeli za zavarovanje grmovne podrašt ob vodi ali v neposredni bližini, da bi imela raca dovolj primernih mest za gnezdenje in kritje. To so dosegli tako, da so vse lastnike zemljišč na teh terenih opozorili,

da je po novem Zakonu o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (Ur. list SRS 26/76) prepovedano požiganje grmovja in podrašt, kar so lastniki zemljišč tudi upoštevali.

Vlaganje rac in nadaljnje gospodarjenje so LD uredile s samoupravnim sporazumom, ki med drugim določa, da se stroški za nakup rac, hrano in krmljenje razdelijo med vse podpisnice sporazuma LD na enake dele. Zaradi vlaganja race mlakarice in pravičnega gospodarjenja so si race sčasoma poiskale tudi nova stanišča. V treh letih so se začele pojavljati po vseh najmanjših pritokih Soče, Idrijce in Cerknice, kjer so našle ustrezna mesta za gnezdenje. Račja gnezda z 10 in celo 12 jajci so opazili ob pritoku Bukovšče, ki se izliva v Idrijco, odkrili pa so jih tudi v bližini izvira, tj. pod Rodnami ob vznožju Kočje.

Ker je število rac mlakaric iz leta v leto naraščalo in se je mlakarica razširila tudi

Naraščanje številčnosti in načrtovani odstrel rac mlakaric v gojitvenem bazenu od 1976/77 do 1981/82

Lovsko leto	Ocenjena številčnost	Skupni načrtovani odstrel
1976/77	pribl. 400	40
1977/78	pribl. 500	90
1978/79	pribl. 560	110
1979/80	pribl. 540—570	165
1980/81	pribl. 655	165
1981/82	pribl. 980	240

Pohorski rogisti pred spominskim obeležjem

Foto D. Namestnik

drugam, so k sporazumu pristopile tudi LD iz ZLD Idrija. Do zdaj je samoupravni sporazum za gojitev race mlakarice podpisalo 12 lovskih družin iz ZLD Gorica in ZLD Idrija. Vse LD so enakovredne članice gojitvenega bazena.

Za uspešno naselitev race mlakarice — kar je razvidno iz tabele — ima velike zasluge predvsem LD Tolmin kot pobudnica za ustanovitev gojitvenega bazena in njeni najzaslužnejši člani: Janko Razpet — predsednik bazena, Borut Klajnsček — tajnik bazena in Miro Rejc — blagajnik bazena.

Pohvaliti je treba dobro delovanje bazena za gojitev race mlakarice, saj se vsake seje udeležijo delegati vseh LD. Uspeh gojitve race mlakarice pa je razviden iz tabele.

Anton Razpet,
LD »Porezen« — Cerkno

Pohorski rogisti

Že konec leta 1981 so v Lovski družini Hoče sklenili — ob podpori starešine Mirka Kacjana — da ustanove skupino rogistov. Zanesenjak Franček Fras in vodja Aleksander Celan sta ob mentorstvu Zasavskih rogistov svojo skupino prvič predstavila na 9. srečanju slovenskih pevskih zborov in rogistov v Murški Soboti. Začetne in začet-

niške težave (njih ni obiskoval glasbene šole) jim niso vzele volje in tako Pohorski rogisti nastopajo vse bolj uspešno. Svojih nastopov nimajo le na lovskih prireditvah in pogrebi, na lovske rogo-ve so zaigrali med drugim tudi na mladinskem državnem prvenstvu v smučarskih tehnikah na Arehu in ob krajevnem prazniku ob dnevu žensk v Hočah. Pomaga jim tudi »zasavski rogist« Vasja, ki služi vojaški rok v Mariboru; starešine mu glasbeno udeleževanje z razumevanjem omogočajo. Rogisti in drugi lovci so jim za to seveda zelo hvaležni in verjamemo, da bomo še mnogokrat slišali o njihovih uspešnih nastopih.

Dane Namestnik

Predstaviteljska družina Tabor-Zagorje

Lovska družina Tabor — Zagorje je vključena v Zvezo lovskih družin Postojna, gospodarji pa z loviščem, ki zajema območje zgornje Pivške doline. To je območje, ki ga na eni strani omejujejo prvi obronki Brkinov, na drugi pa Snežniško-Javorniški masiv. LD je dobila ime po grebenu Tabor; tu so ruševine srednjeveškega gradu Šilen-Tabor in cerkvice s freskami, grobom viteza Ravbarja in temeljnim zidom iz 12. stoletja. Oboje je dragocen kul-

turno-zgodovinski spomenik. V našem lovišču pa imamo še nekaj kulturno-zgodovinskih pomnikov in obeležij; med njimi je najbolj znan stolp na Kalcu z ostanki gradu, ki je bil nekoč domačija pesnika Miroslava Vilharja. Lovci smo prevzeli skrb za varovanje in ohranjanje zgodovinskih spomenikov, kajti zavedamo se njihove vrednosti in pomena za prihodnje rodove.

Lovišče LD Tabor-Zagorje obsega okrog 3800 ha, od tega je lovni površini 2700 ha. Za lovišče je značilna velika pestrost rastlinstva in živalstva, kakor tudi geološke sestave tal. Tu je namreč strnjen gozd, ki prek pasov grmičevja prehaja v pašne in obdelovalne površine, in kraški svet, ki prehaja v značilne oblike brkinskega gričevja s flišno podlago.

Lovska družina Tabor-Zagorje je bila ustanovljena leta 1946. Pomembno vlogo pri razvoju lovstva v naših krajih je imela lovska tradicija, ki je bila tod precej razvita. Ljudje so včasih pogosto hodili na divji lov, močno pa je bil razvit tudi ljudski lov na jazbece, kune, lisice in polhe; njihovo krzno je bilo pomemben vir dodatnega zaslužka v tedaj precej zaostalih krajih zgornje Pivške doline. Divji lov pa je takrat pomenil važen vir prehrane za številne revne kmečke družine. Seveda pa je revež, ki je nosil v sebi strast do lova, lahko postal le divji lovec, saj so poleg drugih privilegijev tudi lovske pravice veljale samo za premožnejše sloje. Divji lov je kmalu po 2. svetovni vojni zamrl, kajti sodobna lovska organizacija je bila urejena tako, da so se vanjo lahko vključili vsi, ki so čutili v sebi željo po lovu in po doživljanju naravnih lepot. Organiziranost lovskih vrst na samoupravnih temeljih nam je omogočila, da smo lahko začeli krepiti vlogo, ki jo imamo lovci pri varovanju narave in divjadi v njej.

Sestava našega članstva je precej raznolika, povprečna starost lovcev se je v zadnjih letih znižala, prevladujemo mladi in zagnani člani, med nami pa so izkušeni starejši lovci, ki nas učijo in nam predajajo svoje bogato znanje.

Lovci urejamo svoje lovišče, odstrel divjadi vršimo po smernicah lovske organizacije in v skladu z razmerami v lovišču. Vloga lovca-gojitelja se vedno bolj uveljavlja tudi v praksi. Vsak lovec mora opraviti v lovišču določeno število delovnih ur, oskrbovati in vzdrževati mora lovske naprave in ohranjati lovske navade in izročilo. V našem lovišču je več krmišč, ki jih pozimi redno oskrbujejo, imamo skoraj 13 ha obdelovalnih površin — med njimi v zadnjih letih tudi nasade krmilnih rastlin, 8 visokih prež, številne solnice in druge lovske naprave.

V lovišču živi precej vrst divjadi. Najbolj pogosta je srnjad, jelenjad, divji prašiči, lisice, jazbeci, kune, mala divjad in precej vrst ptic. Prehodno se pojavljajo tudi medved in volk in ptice selivke. V zadnjem času smo opazili v višjih revirjih lovišča tudi risa — avtohtono zver, ki je bila pred nekaj desetletji iztrebljena. Plan odstrela v Notranjskem lovskogojitvenem območju je prilagojen razmeram v loviščih LD, ki sodijo vanj in smo ga do zadnjih let vedno izpolnili, zadnji čas pa imamo probleme z odstrelom jelenjadi. V zadnjih šestih letih se je odstrel jelenjadi na Notranjskem izredno povečal, zlasti v G. L. »Jelen«-Snežnik, ki meji z našim loviščem in predstavlja zaledje za jelenjad, ki se pozimi zaradi neugodnih razmer pomakne za hrano v nižja območja. V zadnjem obdobju pa se je znatno zmanjšal odstrel male divjadi. Zajce je poleg neugodnih življenjskih razmer, ki jih je povzročilo intenzivno obdelovanje kmetijskih površin, redčila tudi bolezen (bruceloza); jerebice in prepelice so iztrebljene; fazan pa se kljub temu, da smo ga nekajkrat poskusili gojiti, ni obdržal, ker podnebje zanj tu ni ugodno. Leta 1982 se je v naše lovišče razširila steklina. Lisic smo sicer odstrelili precej, še vedno pa izvajamo vse preventivne ukrepe za zatiranje te nevarne nalezljive bolezni. Lovci naše družine pa smo aktivni tudi pri drugih lovskih dejavnostih: prirejamo vsakoletna srečanja in prireditve, preverjamo svoje strokovne in

strelske sposobnosti in natančnost pušk, sodelujemo pri pripravah za SLO v krajevni skupnosti in pri vajah NNNP. V letu 1982 smo izdali svojo značko z osnovnim motivom zagorskega zvona, znana že iz slovenske ponarodele pesmi. Pripravljamo pa se, da začnemo delovati še na nekaterih drugih področjih; predvsem moramo ustrezneje razviti lovsko kinologijo, se uveljaviti na področju strelstva in si urediti svoje prostore.

Vsi lovci v naši družini smo pripravljeni še naprej razvijati vse naše dejavnosti, hkrati pa se zavedamo, da moramo biti trdno povezani z okoljem, v katerem delujemo. Doseganje sodelovanja s KS Zagorje in organizacijami združenega dela na našem območju je bilo uspešno in plodno in bo tako tudi naprej.

Milan Šajn,
LD Tabor-Zagorje

Poročilo o udeležbi na delovni seji skupine »Za škode od divjadi« pri komisiji za veliko divjad Evrope in Azije mednarodnega lovskega sveta

Seja komisije je bila 14. in 15. januarja v Salzburgu, in to po dveh letih premora, do leta 1981 pa so se zvrstila štiri zaporedna vsakoletna srečanja. Na letošnji seji so bili najštevilnejši predstavniki Avstrije in ZR Nemčije, navzoči pa so bili predstavniki Nizozemske, Švice in Jugoslavije. Udeležba na seji je bila razmeroma skromna. Med jugoslovanskimi udeleženci je bil tudi ing. Ciril Štrumbelj iz GL Medved-Kočevje.

Sejo je vodil deželni lovski mojster Friedrich Mayr-Melnhof, udeležil pa se je tudi generalni sekretar Mednarodnega lovskega sveta G. Werner Trense. Priporočilo za udeležbo predstavnika LZS je dala tudi LZ Jugoslavije.

Povedati je treba, da je bilo letošnje srečanje močno okrnjeno, ker ni bilo predstavnikov iz vzhodnih držav. Ob tako skromni udeležbi pa se poraja vprašanje o smiselnosti in smotrnosti takih srečanj.

Tudi letošnja delovna seja je bila namenjena nadaljnji izmenjavi izkušenj in ugotovitev, povezanih z gozdno škodo od jelenjadi. Na seji sem poročal o nekaterih bistvenih vprašanih gojitve jelenjadi v Sloveniji, in sicer o:

- dinamiki odstrela in oceni staležev zadnjih let,
- ciljni številčnosti jelenjadi oz. povzetku iz sporazuma o gojitvenih smernicah,
- naših ugotovitev o najpomembnejših vzrokih za pojave previsokih škod v gozdu,

- načinu zagotavljanja življenjskih možnosti jelenjadi z vidika odgovornosti in nalog zainteresiranih za družbeni dogovor v LG območju,

- ugotovitvah raziskovalne naloge o prehranskih lastnostih jelenjadi kot izhodišču za načrtovanje in izvajanje biotehničnih ukrepov,

- pomenu skupnih izobraževalnih programov gozdarjev in lovcev.

Referat so udeleženci sprejeli z zanimanjem in mi v razpravi, ki je sledila, zastavili več vprašanj; to potrjuje tudi nekatere prednosti družbene ureditve lovstva pri nas z vidika večjih možnosti za usklajevanje interesov.

Poročila drugih udeležencev nam bo organizator poslal kasneje.

Delovna skupina je v sklepnem delu pripravila tudi predlog dokumenta za skupščino Mednarodnega lovskega sveta.

Prihaja na mrhovišče

ta, ki bo maja v Dubrovniku. Dokument spodbuja nadaljnja prizadevanja za uravnovešanje odnosov med gozdom in jelenjadjo predvsem z vidika celovitosti in dolgoročnosti teh ukrepov. Pri tem je izjemno pomembno doseči osnivanje tako imenovanih »mirnih con« za jelenjad; to je najpomembnejše tam, kjer je človeški vpliv na življenjski prostor jelenjadi vse občutnejši.

Izredno zanimiv je bil referat g. Kurta Reuleckeja, direktorja gozdne uprave v Harzu — ZR Nemčija. Gre za izjemno podobnost problematike z našim Snežnikom in našim gojitvenim modelom. Ugotovili pa so, da samo znižanje številčnosti jelenjadi ne zagotavlja naravnega pomlajevanja gozda. Številčnost jelenjadi in škode v gozdu niso v sorazmerju, če je zmanjšanje številčnosti te vrste povezano, in to običajno je, z intenzivnejšim lovom in s tem s porušenim bioritmom jelenjadi.

Ker namerava g. Kurt Reulecke zasebno obiskati Jugoslavijo, sem ga povabil, da obišče LZS, kar bi lahko izkoristili za poglobljeno izmenjavo izkušenj pri gojitvi jelenjadi v sredogorju. G. Reulecke že dolga leta neposredno deluje kot gozdar in lovec in pri tem uživa v ZR Nemčiji velik ugled.

Blaž Krže

Foto J. Černač, Diana

Ne samo obračun dela, temveč tudi usmeritev za naprej

Programsko volilni občni zbor LD ni samo priložnost, da s kritičnim in samokritičnim pristopom ocenimo svoje delo v preteklem obdobju, temveč je predvsem možnost, da delovanje za naprej načrtamo v skladu z aktualnimi družbenimi potrebami.

Za letošnji občni zbor LD Predgrad lahko trdimo, da je izzvenel prav v tej smeri. To je ena redkih družin, ki ima v svojem lovišču tako pestro sestavo divjadi. V lovišču ne živi samo jelenjad, srnjad, prašiči in druga divjad, v strmih in kamnitih bregovih nad Kolpo domujejo tudi gamsi. In letos smo ugotovili, da to dejstvo premalo cenimo in da je treba odnos do gamsov in odstrel teh živali v prihodnje postaviti na drugačne temelje.

Kritična je bila tudi razprava o doseganju plana, o vključevanju slehernega člana v najrazličnejše aktivnosti in o izpolnjevanju delovnih obveznosti v lovišču. Nato je izvršni odbor v svojem vzornem poročilu opozoril na preveč napete odnose v družini in na to, kako je treba delovati v prihodnje, da bi bili odnosi med člani manj skaljeni, da bi bilo med njimi več tovarištva, lovskega prijateljstva in medsebojnega sodelovanja. Sklenili smo, da moramo veliko intenzivneje kot doslej delovati na kulturno-zabavnem in družabnem področju, potrebnih je več srečanj, probleme pa, ki nastajajo, moramo odslej reševati sproti. Nujno je tudi, da si prizadevamo za večje medsebojno zaupanje in trdneje podpiramo izvoljene organe. Ni namreč sprejemljivo, niti ni mogoče, da bi razpravljalo o vsem celotno članstvo, tudi o drobnih operativnih nalogah in stvareh, za katere so pristojni posamezni organi. Tak način dela bi bil preveč zamuden in neučinkovit in bi po nepotrebnem obremenjeval vse člane.

Vprašanjem, kako izboljšati delo, kako zmanjšati škodo, ki jo povzroča divjad na kmetijskih pridelkih, kako doseči, da bo gospodarjenje v lovišču še boljše, smo namenili veliko razprav in sprejeli tudi

ustrezne sklepe in usmeritve za naprej.

Zaradi dosedanjega neučinkovitega dela bomo razdelili člane v šest skupin oz. lovišče v šest sektorjev. Tako bomo dosegli, da bo vsaka skupina, zadolžena za svoj sektor, tudi v resnici opravila vsa potrebna dela. Med drugim bo tako tudi manj nepotrebnih prevozov, kar je ob sedanjem pomanjkanju bencina še kako pomembno. Ker je za vsak sektor določen poseben čuvaj, bo tudi čuvajska služba postala bolj učinkovita. Čuvaj bo v svojem rajonu tudi ocenjeval škodo, ki jo povzroča divjad na njivah. Take spremembe so potrebne, ker z dosedanjim načinom ocenjevanja škod nismo bili zadovoljni. Odškodnine so iz leta v leto rasle. Tako visokih stroškov pa družina ne zmore. Zato smo na občnem zboru podprli predlog samoupravnega sporazuma, ki pri ocenjevanju škode in plačevanju odškodnine določa medsebojne pravice in obveznosti lovske družine in KS. Dogovorili smo se, da organiziramo razpravo o sporazumu skupaj s KS, poudarili pa smo tudi, da morajo lastniki zemljišč storiti več, da bi preprečili škodo, ne pa vso skrb za to prepuščati lovcem.

Lov je pomembna gospodarska dejavnost. Posebno zdaj, ko se naše gospodarstvo srečuje z velikim pomanjkanjem surovin in sredstev za njihov uvoz, moramo kar najbolje izkoristiti vse dane možnosti. Teh pa je veliko prav v gozdu in loviščih. Zato smo na občnem zboru tudi podprli prizadevanja širše družbe za čim večji izvoz in sprejeli sklep, da odstrel medveda v letu 1983 odstopimo inozemskim gostom.

Na koncu so se zbrani lovci zahvalili dosedanjemu vodstvu, predvsem starešini Dragu Aupiču in tajniku Mihi Majerletu, ki sta uspešno opravljala svoje naloge v preteklih letih. Za novega starešino smo izvolili ing. Jožeta Vidervola.

Mirko Jelenčič,
LD Predgrad

Jubilanti

Dr. S. Valentinčič — sedemdesetletnik

V petek 22. aprila 1983 je dopolnil 70 let nestor jugoslovanskih in slovenskih lovskih znanstvenikov, univerzitetni profesor dr. Stane Valentinčič.

Stane Valentinčič se je rodil leta 1913 v Grosupljem, kjer je obiskoval osnovno šolo; maturiral je na klasični gimnaziji v Ljubljani, diplomiral pa na Veterinarski fakulteti v Zagrebu leta 1939.

Zaradi svoje napredne usmerjenosti — bil je tudi član Sokola — ni mogel dobiti državne ali banovinske veterinarske službe. Šele leta 1940 se je pogodbeno zaposlil kot občinski veterinar.

Takoj po okupaciji Jugoslavije se je Stane Valentinčič aktivno vključil v Osvobodilno fronto. Septembra 1941 je postal prvi predsednik Okrožnega odbora OF Grosuplje. Že decembra 1941 ga je pokojni Boris Kraigher sprejel v KPS.

Zaradi izdaje so ga Italijani junija 1942 aretirali in ga zaprli v Ljubljani, nato pa internirali v taborišču Gonars; obsojili so ga na dosmrtno ječo. Zaprt je bil v najhujših italijanskih ječah — v Castel francu, Volterra in Portolungonu na Elbi. Tudi po kapitulaciji Italije ga niso izpustili iz ječe; na prostost je prišel šele konec januarja na posredovanje slovenskega vodstva OF.

Ko se je vrnil v Slovenijo, je nadaljeval delo v NOV; maja 1944 je kot veterinar prevzel odgovorne naloge in avgusta istega leta je postal načelnik veterinarskega oddelka pri glavnem štabu NOV in POS. Konec vojne je dočkal kot major, po osvoboditvi pa je ostal v JLA. V JLA je l. 1953 opravil znanstveni doktorat iz veterine na Veterinarski fakulteti v Beogradu. Kot polkovnika so ga leta 1954 na intervencijo slovenske vlade odpustili iz JLA in začel je delati v organizaciji veterinarskega

oddelka FAGV. Kot profesor je deloval na tej fakulteti vse do letos, ko bo odšel v zaslužni pokoj. Dve leti je bil tudi dekan in nato dve leti prodekan Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Njegovo delo v lovskih znanostih je izredno pomembno. Leta 1958 je bil habilitiran za predmet »patologija in gojitev divjadi«, osnoval je Inštitut za zoohigieno in patologijo divjadi, katerega predstojnik je ostal vse do danes. Vsa leta je tudi predaval predmet »lovstvo« študentom veterinarskega in gozdarskega oddelka BTF.

Tudi njegovo delo v lovski organizaciji je izredno plodno. Leta 1945 je bil izvoljen za prvega predsednika Lovskega društva Ljubljana. Po prihodu v Beograd je kot oficir JLA s sodelavci ustanovil lovsko sekcijo oficirjev-lovcev pri Centralnem domu JLA. V letih 1953 in 1954 je bil član upravnega odbora Glavne lovske zveze Jugoslavije, po vrnitvi v Ljubljano pa je bil od leta 1955 do 1957 član upravnega odbora Lovske zveze Slovenije in od 1955 do ukinitve član UO UGL SRS. Hkrati je bil tudi starešina lovske družine Grosuplje. Leta 1961 ga je Izvršni svet LRS imenoval za predsednika strokovnega sveta IS LRS za lovstvo, leta 1964 pa za člana sveta Zavoda za gojitev divjadi »Kozorog« — Kamnik. Bil je eden prvih Jugoslovancev, ki so ga imenovali za eksperta Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (C.I.C.).

Pretežni del svojega udejstvovanja v lovstvu pa je Stane Valentinčič posvetil strokovnemu in znanstvenemu delu. V Beogradu je ustanovil inštitut za znanstvene raziskave v lovstvu in sodeloval pri ustanovitvi oziroma oživitvi sektorja za lovstvo na Gozdarskem inštitutu v Ljubljani. Sodeloval pa je tudi pri zasnovi drugih znanstvenih institucij na področju lovstva doma in v svetu. S svojimi strokovnimi referati se je uveljavil tudi na mednarodni ravni, tako v raznih organizacijah, ki obravnavajo divjad in lovstvo (C.I.C., IWRB IUGB) kot tudi v številnih znanstvenih institucijah s tega področja.

Pomembna je njegova vloga pri ustanovitvi Dopisne šole

Stane Valentinčič

za lovske tehnike, ki jo je leta 1972 ustanovila Lovska zveza Slovenije na pobudo in po zasnovi prof. Valentinčiča. Vse do letos — torej 10 let — je bil strokovni vodja te šole in tudi predavatelj pri večini predmetov.

Tudi njegova publicistična dejavnost je bila zelo plodna. Sodeloval je s strokovnimi časopisi in revijami s področja lovstva, med njimi tudi z glasilom Lovec, pri katerem je bil nekaj časa tudi član uredniškega odbora, je avtor številnih znanstvenih in strokovnih razprav, soavtor Slovenskega lovskega priročnika in avtor odlične monografije »Bolezni divjadi«, ki je izšla v Zlatorogovi knjižnici.

Velika zasluga prof. S. Valentinčiča je vsekakor tudi to, da se je začelo v lovski stroki gledati na divjad in gojitev divjadi ekološko oz. ekosistemsko. Ta nazor, ki ga je sprejela tudi slovenska lovska organizacija, je vsekakor prelomnica glede na prejšnje, klasično gledanje na divjad, ko so jo obravnavali izvzeto iz okolja.

Za svoje velike zasluge je Stane Valentinčič prejel številna državna in lovska priznanja in odlikovanja. Tako ima poleg spomenice 1941 tudi red bratstva in enotnosti I. stopnje, red hrabrosti, red zaslug za narod II. stopnje, red dela z zlatim vencem in medaljo 10-letnice JLA.

Od lovskih odlikovanj pa je dobil vsa odlikovanja Lovske zveze Slovenije, Zlatorogovo plaketo in srebrno plaketo glasila Lovec, zlati red LZ

Makedonije, zlati red LZ Hrvaške, srebrni red LZ Jugoslavije in srebrni red LZ BiH.

Ob 70-letnici je dobil tudi najvišje jugoslovansko lovsko odlikovanje — zlati red Lovske zveze Jugoslavije.

Spoštovani in dragi lovski tovariši Stane, ob tvojem visokem življenjskem jubileju in ob odhodu v zaslužni pokoj ti slovenski lovci izrekamo zahvalo za dosedanje požrtvovalno in plodno delo za naše lovstvo in divjad in ti želimo, da bi še dolgo let zdrav in čil po svojih močeh sodeloval z nami in lovil v naših prelepih slovenskih loviščih! Lovska zveza Slovenije —

V. V.

Dr. Anton Skobir je praznoval svojo šestdesetletnico 6. 1. 1983. Rodil se je na Brdinjah pri Kotljah, v osrčju lovišča sedanje LD Prežihovo. Že od malega ga je pritegovalo lovstvo, saj je že kot otrok spremljal sosede-lovce po lovišču Hotuljskih Brdinj.

Po osnovni šoli, ki jo je končal v Kotljah, je ostal na domačiji in kmetoval. Od svojih vrstnikov pa se je razlikoval po tem, da mu je knjiga pomenila več kot drugim. Želja po nenehnem spoznavanju novega mu ni dala, da bi v miru kmetoval in tako se je že pred vojno zaposlil v takratni železarni na Ravnah. Od marca 1943 je sodeloval v NOB. Po osvoboditvi je služboval v Mariboru kot načelnik za notranje zadeve Okraja Maribor in okolice, nato pa v Ljubljani, Celju in spet v Ljubljani. Njegova stara želja po učenju je bila tako velika, da je začel ob delu obiskovati večerno gimnazijo, nato pa je v Beogradu študiral pravo in nazadnje postal doktor prava. V Ljubljani se je zaposlil v javnem pravobranilstvu, in se je poleg svojega dela ukvarjal — in se še ukvarja — tudi z družbenopolitičnim delom. Za svoje delo, zlasti družbenopolitično, je bil večkrat odlikovan, največje priznanje pa pomeni odlikovanje z redom republike s srebrnim vencem.

V lovске vrste je stopil leta 1953 in v Celju opravil tudi

Dr. Anton Skobir

lovski izpit. Vključil se je v LD Celje, nato v LD Gornje jezero in leta 1971 v LD Prežihovo-Kotlje, v kateri je član še danes.

Anton marljivo dela v svoji lovski družini, poleg tega pa je znan tudi kot delavec v organih Lovske zveze Slovenije. Tako je bil v letih 1977—1980 predsednik samoupravnega sodišča pri LZS, od leta 1977 do 1980 pa član IO LZS. Je predsednik statutarno-pravne komisije pri LZS in predsednik skupnega sodišča družbenih organizacij in društev SRS.

Njegovo delovanje v lovstvu poznajo tudi zunaj republiških meja in LZH ga je lani odlikovala z redom za lovske zasluge II. stopnje.

Čeprav živi daleč od matične lovske družine, je funkcijo, ki smo mu jo zaupali, vestno opravljal. Od leta 1975 do 1980 smo ga izvolili za predsednika disciplinskega razsodišča, od leta 1981 do 1982 pa za člana disciplinskega razsodišča.

Tone je med domačimi lovci priljubljen kot skromen in preprost človek, kot enak med enakimi, ki rad zahaja v svojo rojstno vasico in rad hodi po lovskih stezah, ki jih tako dobro pozna.

Ob jubileju mu iskreno čestitamo in želimo, da bi še vrsto let zdrav in zadovoljen prihajal med nas in s svojim zgledom in vedrino krepil med nami lovsko tovarštvo in nesebičnost. Želimo mu še mnogo lovskih užitkov in lovski — dober pogled!

Lovci LD Prežihovo-Kotlje
— N. T

Janez Jalen

Janez Jalen je 28. 11. 1982 praznoval šestdesetletnico. Rodil se je v vasi Rodine pod Karavankami v številni družini. Sam trdi, da je zagledal luč sveta v tistih časih in v takih razmerah, da se je navajal na samostojno življenje že od prvih korakov naprej. Že od rane mladosti je delal doma na majhnem posestvu, poprijel je tudi za priložnostna dela, nato pa je služboval v KID-Železarna Jesenice. Izhaja iz lovske družine in najlepši spomini ga vežejo na čase, ko je še kot šolar spremljal strica, znanega pisatelja lovskih zgodb in zgodovinskih povesti, Janeza Jalna, na lovskih pohodih. Stric mu je vcepljal lovsko znanje, etiko, pravičnost do divjadi in ljubezen do narave. V boju proti okupatorju je aktivno sodeloval od leta 1942. Bojeval se je v Gorenjskem in Kokrškem odredu. Sodeloval je pri osvobajanju jetnikov v Begunjah in pri osvobajanju slovenske Koroške, kjer je tudi dočakal kapitulacijo nacistične Nemčije. Od osvoboditve do upokojitve leta 1971 je služboval pri TNZ Ljubljana.

V lovске vrste se je vključil leta 1953 in postal član LD Ig, v kateri že tako rekoč vseh 30 let opravlja različne odgovorne funkcije. Takoj, še pred opravljenim strokovnim izpitom, ga je upravni odbor določil za cenilca lovske škode, ki jo povzroča divjad. Cenilec je bil kar 25 let (1954—1964 in 1967—1981). Od leta 1956 do 1958 je bil predsednik oz. starešina LD, kasneje pa še dvakrat, in sicer od leta 1960 do 1962 in

od leta 1971 do 1981. Dve leti je bil tudi tajnik LD (1958—1960). Poleg tega je bil član UO oz. IO, in sicer od leta 1956 do 1962 in od leta 1967 do 1983.

Janez Jalen je z velikim veseljem do dela v lovski organizaciji močno prispeval k ugledu in delovnim uspehom LD Ig. Vse funkcije je opravljal požrtvovalno in vestno. Poleg zadolžitve v LD pa je našel še čas za uspešno in plodno delovanje v Krimsko-barjanski bazenski skupnosti pri ZLD Ljubljana (od 1971 do 1979). Zlasti pa so velike Janezove zasluge — da ne omenjamo drugih akcij LD Ig — pri ureditvi lovskogojitvenega objekta za race mlakarice v Dragi pri Igu. Na uspehe, ki jih LD Ig dosegla pri gojitvi race mlakarice, je upravičeno ponosen tudi Janez. Prav tako ima veliko zaslug tudi za to, da je zaživelo in začelo delati Krimsko LGO. Janez je predsednik koordinacijskega odbora tega LGO. Poleg tega je v študijskem letu 1973/74 opravil izpit za lovskega tehnika in svoje znanje na področju lovstva še izpopolnil.

Za nesebično delo v LD Ig je Janez dobil več diplom in priznanj. Lovska zveza Slovenije ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge III. stopnje.

Ob jubileju mu vsi lovci, ki ga poznamo, predvsem pa lovci LD Ig, želimo še mnogo delovnih uspehov, zdravje in veliko prijetnih uric v lovišču.

Lovci LD Ig,
ZLD Ljubljana,
Uredništvo

Srečko Štupica se je rodil pred šestdesetimi leti, 9. 9. 1922, v Sodražici.

Zaradi naprednih idej se je že takoj na začetku vključil v NOB; najprej je deloval kot aktivist OF, leta 1942 pa se je pridružil Krimskemu odredu. Zaradi svojih sposobnosti in izredne iznajdljivosti v kritičnih položajih je postal spremljevalec Aleša Beblerja, nato pa komandant VOS za Tolmin in kasneje komandant III. bataljona 2. brigade VDV. Po osvoboditvi je ostal v JLA in postal komandant grani-

čarskega bataljona. Po končani aktivni službi v JLA, kjer je dosegel čin podpolkovnika, je kot direktor uspešno vodil Inlesov obrat v Sodražici vse do upokojitve.

Za svoje zasluge v NOB in delovne uspehe po končani vojni je dobil več državnih odlikovanj: red za hrabrost, red partizanske zvezde s puškama, red zaslug za narod s srebrnimi žarki, red dela s srebrnim vencem, poleg tega pa je nosilec partizanske spomenice 1941.

V lovsko organizacijo se je vključil kot komandant graničarskega bataljona leta 1946 v Gornji Radgoni, od leta 1949 do 1951 pa je bil član lovske družine v Novem Bečju. V LD Sodražica je član od leta 1962. V lovski družini je v veliki meri uporabil svoje organizacijske sposobnosti, saj je opravljal več funkcij: bil je tajnik (1964—1966 in 1976—1979), blagajnik (od 1968 do 1970) in gospodar (1967). Vsa leta je tudi dober rejec kratkodlakih istrskih goničev. V posebno veselje mu je lov na lisico z goničem. Bolezen ga je v zadnjem času odtrgala od lovskega tovarišev, zato mu ob njegovem šestdesetem rojstnem dnevu iz srca želimo, da bi kmalu ozdravel, da bi se znova videvali tudi na skupnih lovih.

Lovci LD Sodražica

Lovski oprtnik

Spomini na očeta in moja prva lovska doživetja

30. novembra 1966 je kot strela odjeknila vest, da je mlad lovec iz Lesc izgubil življenje pri lovu na gamsa na prostiranih pobočjih Stola. Stol je bil takrat pokrit z debelo belo odejo in na vsakem koraku je prežala nevarnost na pogumna lovca, ki zaradi značilne gorenjske trme nista poslušala dobrih nasvetov solovcev in svojih domačih, da

Nekatere srne polegajo že maja

Foto K. Mlinar

je lov na gamsa v takih razmerah prenevaren. Plazovi so se sipali drug za drugim. Eden je odnesel s seboj tudi mojega očeta. Takrat mi je bilo dve leti. Seveda še nisem vedel, kaj izguba očeta pomeni, saj sem dolgo verjel, da se bo nekega dne vrnil. Sčasoma pa mi je postajalo težje ob misli, da nimam tistega, kar imajo vsi otroci — očeta.

Natančno šestnajst let pozneje sva s prijateljem Borisom, lovcom, stala ob očetovem grobu. Takrat me je vprašal, zakaj se tudi jaz ne pridružim zeleni bratovščini. Vprašanje se mi je prvi hip zdelo neumno, saj sem lovce po očetovi smrti sovražil, a sem vseeno pristal, da bom z njim nekajkrat odšel na lov, da se bom potem lažje odločil.

Boris je imel veliko uspeha pri lovu že septembra in oktobra, saj je ustrelil že štiri srne. Še eno je želel upleniti v januarju in tako sva petega prvič odšla skupaj na lov.

Odpravila sva se ob šestih zjutraj, trdno odločena, da se bova vrnila s plenom. Bilo je temno kakor v rogu pa tudi mrzaj je močno pritiskal. Orumenela trava je bila pokrita s tanko plastjo slane in vse je bilo močno zamrznjeno. Po tem sva sklepala, da se bo ta dan srnjad pozno vračala v gozd.

Po dobre pol ure hoje sva prišla do ceste, ki vodi v Rodine. Desno od vasi so pol kilometra nad cesto prva strnjena drevesa, malo naprej pa se gozdna meja povsem približa cesti. Ko se

srnjad zgodaj zjutraj napase v dolini, se vrača v gozd po čistini pred gozdom.

Pot sva nadaljevala do najvišjega drevesa, na katerem je bila visoko v krošnji preža. Po zaledeneli lestvi sva se previdno povzpela nanjo. Hrast je žalostno stegoval gole veje proti nebu, kot bi hotel priklicati sonce. Začelo se je daniti. Boris mi je razlagal, kaj vse je ugotovil na prejšnjih »jagah«. Vedel je, da se srnjad vedno vrača v gozd po eni od treh ustaljenih poti. Za naju bi bilo najugodnejše, če bi prišle točno pod prežo, saj potem divjadi ne bi bilo težko oceniti in ustreliti. Če pa bi se vračala levo ali desno od preže, bi morala splezati z drevesa in se jim približati na strelno razdaljo. To se običajno ne posreči, ker je divjad pred gozdno mejo zelo pozorna.

Počasi sem že postajal nestrpen. Nenadoma je Borisovo budno oko kak kilometer pred nama opazilo na polju skupino treh živali. Tekle so naravnost proti preži. Opazovala sva jih z daljnogledom, da bi jim lahko čimprej določila spol in starost. Ugotovila sva, da gre za srno vodnico z dvema mladičema. Kakih dvesto metrov od naju so se živali nenadoma ustavile, kot bi zaslutile, da so v nevarnosti. Prav tedaj je po bližnji cesti priropotal traktor in srne so se pognale v beg. Razočarana sva se jezila na kmetu, saj nama je pokvaril lepo priložnost. Pet minut kasneje sva opazila še dva »komada«. Ko sta prišli živali pod prežo,

sva ugotovila, da gre za srno s srnjačkom. Lepše tarče si ne bi mogla misliti, a mi je Boris pojasnil, da ne sme streljati, ker je srnjaček krepek letošnji mladič.

Misleč, da je lova konec, sva splezala z drevesa in se odpravila proti domu. Ko sva prišla do ceste, sva opazila še dve srni, ki sta se vračali v počivališče. Ker sta naju opazili, je splavalo po vodi še tretje upanje.

Doma sva še enkrat pretresla lov in ugotovila, da so verjetno tri srne primerne za odstrel, zato sva se odločila, da bova tudi naslednje dni lovila na istem mestu. Vsako jutro sva hodila na prežo, vendar zaman. Srnjad sva sicer videvala vsak dan, vendar se je vedno izognila Borisovi puški.

14. januarja sva se namenila izkoristiti eno zadnjih priložnosti, saj se je bližal lovopust. Znova sva odšla na že dobro poznano pot. Bila sva popolnoma mirna; pogovarjala sva se o športu in delu, kot da naju lov ne bi več zanimal. Ko sva se namestila na preži, se je začelo daniti. Bilo je neobičajno toplo, zato sva zgodaj pričakovala srnjad. In res se je iz jutranje meglice prikazal osamljen srnjaček. Stopal je počasi naravnost proti preži. Boris se je moral hitro odločiti. Menil je, da je srnjačku kdo ustrelil mater in da sam ne bo mogel preživeti zime. Počakal je, da se je žival ustavila in pomeril. Skozi grobno jutranjo tišino je odjeknil strel. Srnjaček se je v hipu zgrudil. Še enkrat je poskušal vstati, vendar ga noge niso več držale. »Odlično zadetek!« sem pomislil in Borisu čestital. Takrat namreč še nisem vedel, da bi mu moral zaželeli lovski blagor.

Boris je potegnil iz žepa stekleničko medice. Počakala sva še nekaj minut, da se je srnjaček popolnoma umiril, potem pa hitro splezala z drevesa in odšla k plenu. Šele tedaj sem opazil, kako je srnjaček majhen. V daljnogledu je bil videti še enkrat večji. Zadetek je bil v vrat. Med ušesi ni bilo niti sledu o rogovičju, le po spolovilu sva vedela, da ni srnica. Boris si je zadovoljno mel premrle roke, po čemer sem sklepal, da je bil odstrel popolnoma

pravilen. Potem je vzel v roke nož in srnjačka iztrebil. Kljub temu, da prej tega nisem nameraval gledati, sem z zanimanjem opazoval, kako spetno mu je šlo delo od rok. Drobovje je odnesel v bližnje grmovje, saj je nameraval ob prvem snegu tu čakati tudi na lisico. Na bližnji smrečici je odlomil vejico in srnjačku privoščil »zadnji grizljaj«. Sam sem medtem poiskal primerne vejo, na katero sva ga oprtala in ga odnesla domov. Ko sva ga stehtala, sva kar težko verjela, da ima samo šest kilogramov.

In kakšni so moji občutki po prvih lovskih doživetjih? Ko sem spoznal prijateljev pravični lov, komaj čakam, da me spet povabi na lov na lisico, divjega prašiča ali ruševca. Le na gamsa na zasnežena pobočja Stola se tudi z njim ne bi nikdar odpravil...

Janez Palovšnik

Helikopter in divjad

Modernizirani svet v območju Alp, še zlasti pa v Kanadi in Ameriki, posveča veliko pozornost raziskovanju vpliva hrupa in gibanja helikopterja na divjad.

Helikopter se vse bolj uveljavlja tudi pri nas. Sodeluje na primer v več kot 80 % vseh reševalnih akcij in intervencij v gorah, uporabljajo ga za oskrbovanje planinskih pa tudi lovskih postojank, za transport gradbenega materiala, opreme itd. Taka leteča — lebdeča zračna plovila so v alpskem svetu izredno uporabna in iz ekonomskih razlogov jih tudi vse bolj uporabljajo. Tako na primer v gozdarstvu za spravilo lesa iz višinskih gozdov (ZRN, Švica). Prav tako narašča število turističnih poletov — na primer prepeljavanje smučarjev turnega smučanja in razgledni poleti.

V takih primerih smo v dilemi; gre za primere, ko je npr. transport lesa s helikopterjem izjemno pomemben zaradi ohranitve gozda, saj vleke, žičnice, popolne poseke izjemno uničujejo teren, povzročajo erozijo ipd.

Pri vseh teh variantah pa je

Novost, ki preseneča divjad tudi v težko dostopnih stenah

Foto F. Ekar

divjad največkrat sekundarnega pomena in le malokateri elaborat ali dokumentacije upoštevajo škodljivost uporabe helikopterja za divjad. Ameriške in nekatere evropske analize pa kažejo, kakšno nevarnost pomeni za divjad nizek prelet helikopterja. Ugotovili so, da se divjadi pri tem nekajkratno poveča srčni utrip, nastopi stres ipd. Revija »Die Alpen« trdi, da lahko hrup oz. vpliv helikopterja povzroči tudi izgubo mladičev med brejostjo. Posebno veliko škodo pa lahko povzroči helikopter pozimi, ko se divjad teže giblje, pomanjkanje hrane pa to še potencira. Jelen na primer na takem begu porabi več energije, kot je dobi s hrano v enem dnevu, postopna izguba maščobe pa izčrpa rezerve in tako divjad izjemno težko preživi zimo.

Tudi v našem alpskem svetu je helikopter precej navzoč, vendar negativnih vplivov zaenkrat še nismo opazili, saj letijo helikopterji po standardnih relacijah, ker jih imata pri nas samo JLA in Ljudska milica. V zahodnem svetu pa imajo helikopterja predvsem zasebne družbe, pri katerih je seveda teže nadzorovati disciplino letenja.

Primer, ko so uporabili helikopter pri gradnji doma na Kredarici, za divjad ni škodljiv, saj so koridorji letenja zunaj področij divjadi.

Jasno pa je, da je treba ta pojav moderne dobe pri zaščiti živalstva že danes pred-

videti in ga upoštevati, saj promet s helikopterji nenehno narašča.

Franc Ekar

Tatica

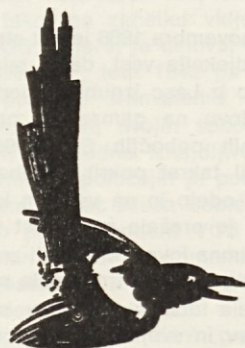
Če se peljete z vlakom ali avtomobilom v Atomske Toplice v Obsotelje, boste med Pristavo in Sodno vasjo prišli do mesta, kjer se cesta, železnica in Mestinski potok skoraj stikajo. Tam se strmo pobočje Cmereške gorce najbolj približa pobočju hriba svete Eme, in tam stoji nekdanja Murkova domačija. Ob potoku raste vrsta vitkih topolov, košatih jelš, vrb in različnega grmovja. To je pravi raj za srake, ki so si tu leto za letom delale svoja neurejena gnezda.

Bilo je na pomlad in s puško sem hodil za potokom in oprezal za previdnimi srakami, ko mi je gospodar Murko potožil, da mu tatinska sraka dan za dnem odnaša piščance. Kakor hitro iz kokošnjaka izpustijo koklje s piščanci, je tam tudi sraka, ki piščance tatinsko odnaša. Menda so prav takrat tudi srake izvalile svoj zarod, pa so bile zato še bolj požrešne.

Bila je nedelja, ko sem se zjutraj odpravil do Murkovih, se povzpел na kozolec ter se za latami namestil tako, da sem imel lep razgled proti kokošnjaku, hkrati pa sem bil dobro skrit budnim sračjim očem. Gospodinja, ki je vedela, da sem tam, je pred

kokošnjak natresla hrano in spustila koklje in mladež na prosto. Klicu koklje z značilnim »kluk, kluk« se je odzivalo kakih deset piščančkov, ki so sledili vabljivemu klicanju vse do natresene hrane. Na »prigovarjanje« in vabljenje matere koklje je mladež z velikim tekom pospravila pripravljeno hrano, nato pa se je ves »konvoj« spravil na jutranji sprehod po dvorišču. Opazil sem, da je sraka s topola za potokom zletela na jablano v bližini kokošnjaka. Prav gotovo je od tam oprezala in čakala na ugoden trenutek, na kokljino nepazljivost. Nisem čakal dolgo, ko je pozornost enega izmed piščancev pritegnilo nekaj na zemlji, morda črviček ali hrošček, in zaostal je za nekaj metrov za kolkoljo. To je izkoristila sraka, ki je bliskovito priletela z jablane, zagrabila piščančka in s plenom v krempljih odletela proti topolu ob vodi. Toda njen let ni trajal dolgo, saj so jo kmalu zadele šibre iz moje puške. Z višine kakih dveh metrov je padel v travo najprej piščanček, za njim pa še sraka... Gospodinja, ki je izza okna opazovala to početje, je urno prišla na dvorišče in pobrala piščančka, ki je bil še živ — imel je le nekaj majhnih ranic od sračjih krempljev. Rance so razkužili kar z domačim žganjem in bolnika za dva dni obdržali v »domači« negi v košarici pod štedilnikom, tretji dan pa se je že pridružil materi koklji in svojim bratcem in sestricam. Od tistega dne so imeli tisto leto pri Murkovih mir pred srakami. Po dobrih dveh mesecih je srakina »žrtev« odrasla v krepkega petelinčka in ko sem nekega dne spet hodil tam mimo, so mi ga dali za »spomin«.

Ernest Rečnik

V spomin

Evgen Sila se je za vedno poslovil 4. 6. 1982.

V tistem daljnem letu 1895 se je 20. decembra rodil ljudskemu učitelju Luki in mami Ivani v Rodiku pri Kozini, v takratnem avstrijskem Primorju. Takoj po maturi na realki v Gorici je moral leta 1915 obleči vojaško suknjo, kajti bila je 1. svetovna vojna. Bojeval se je na daljnih Karpatih in 10. februarja 1918 je zapisal v svoj dnevnik: »Danes ob 2. uri zjutraj se je začelo premirje. Topovi so utihnili...« Vestno si je zapisoval dogodke, ko ga je pot zanesla v Odeso, v burnih časih ruske socialistične revolucije. Kot srbski prostovoljec je nato odšel na solunsko fronto, takoj po vrnitvi v domovino pa je stopil med borce za severno mejo in postal pribočnik generala Maistra.

Med obema vojnama je služboval pri Južni železnici in kasneje pri Železniški direkciji državne železnice v Ljubljani. Po prihodu okupatorjev je kot član OF že maja 1941 sodeloval v NOB vse do leta 1943, ko so ga Nemci aretirali, prepeljali v Begunje in od tam v koncentracijsko taborišče Dachau. Tudi Dachau ga ni zlomil, čeprav se je večkrat le za las izognil krematoriju. »Vreden sem toliko kot zavitek cigaret Morava,« je večkrat pravil. Zaradi zavitka cigaret, ki ga je dal nemškemu oficirju, je ostal živ.

Zavezniki so ga osvobodili aprila 1945. Z nekaj Jugoslovani je še nekaj časa ostal v Nemčiji, kjer je postal tajnik Jugoslovanskega komiteja za vrnitev v domovino. Kot vodja transporta se je vrnil v domovino šele septembra 1945, telesno sicer izčrpan, vendar trdne volje. Aktivno je sodeloval pri obnovi domovine in nato na terenu kot član OF, Zveze borcev, Rdečega križa in drugih organizacij, tudi takrat, ko je bil že upokojen.

Pred 2. svetovno vojno je deloval v naprednih narodnoobrambnih, športnih in pro-

Evgen Sila

svetnih organizacijah. Bil je funkcionar Slovenskega planinskega društva, 4 leta tajnik Slovenskega lovskega društva, funkcionar alpinističnega kluba Skala, Jugoslovanske zimsko športne zveze ter ribiških in kinoloških organizacij.

Bil je v skupini, ki je reševala posmrtno ostanke Klementa Juga iz triglavske stene, sodnik, ko je Bradl v Planici prvi na svetu skočil 100 m.

Predvsem pa je bil lovec. Z lovom se je srečal že v otroških letih na kraških gmajnah. Strast po lovu ga vse življenje ni zapustila. Celo med vojaškimi akcijami na Karpatih med 1. svetovno vojno je našel čas za lov. Med obema vojnama je lovil v gozdovih okoli Logatca pa v okoliščini Vodic in Kamnika.

Po 2. svetovni vojni je v lovski organizaciji deloval na vseh ravneh; v LD Tuhinj v LD Mengeš, kjer je bil ustanovni član, v okrajnih lovskih zvezah Kamnik in Ljubljana ter v Lovski zvezi Slovenije, v kateri je bil več let tudi član upravnega odbora. Od leta 1947 do 1951 je bil tajnik in pomočnik gospodarja v LD Tuhinj, ki je bila takrat še združena s sedanjem LD Sela. Od leta 1952 do 1967 je bil gospodar LD Tuhinj. Od leta 1968 do 1979 je bil predsednik in član nadzornega odbora LD Tuhinj. Poleg tega je bil lovski predavatelj, izpraševalec na lovskih izpitih in mentor številnim mladim lovcem. Pripravil je bonifikacijo lovišč, predvsem pa povsod pomagal s svojimi dragocenimi izkušnjami, s

France Kotnik

svojim zgledom in lovsko pravičnostjo. Kot ga pri lovu niso ustavili ne dež ne sneg, mraz, veter ali led, tudi pri delu v lovišču in v organih lovskih organizacij ni poznal besede »ne« in »ne morem«.

Za neumorno delo v lovskih organizacijah ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge, z redom za lovske zasluge II. stopnje, dobil pa je tudi Zlatorogovo plaketo, najvišje priznanje LZS za delo v lovstvu. Odlikovan pa je bil tudi za delovanje v ribiški organizaciji in kinologiji.

V spominu lovcev, ki smo ga poznali, bo ostal Evgen morda eden zadnjih »pravih« lovcev stare generacije, kakršnih verjetno ne bo več...

Lovci LD Tuhinj — B. J.

France Kotnik (rojen 19. 12. 1914), je umrl 13. 6. 1982. Svojci, soborci, sodelavci, sosede, prijatelji in lovski tovariši smo se poslovili od njega na pokopališču na Rakeku.

V lovskih vrstah je bil vse od konca vojne, v LD Grahovo pa od leta 1950 do smrti. V naši družini je opravljal vrsto odgovornih funkcij. V izvršnem odboru je bil od leta 1963 do 1971. V tem času je dve leti (1968—1970) opravljal funkcijo blagajnika. Od leta 1971 do 1975 je predsednikoval nadzornemu odboru. Od leta 1975 vse do smrti pa je bil član komisije za SLO in DS. Vse funkcije je opravljal vestno in zavzeto in z največjo natančnostjo.

Praznino, ki je nastala z njegovo smrtjo, pa bomo najbolj občutili pri opravljanju stare lovske šege — pri lovskem krstu. France je bil med lovci izredno priljubljen. Njegovo tovarištvo, lastnost, ki se mu je oblikovala že v mladosti, v narodnoosvobodilnem boju, je bilo zgled vsem lovcem. Imel je veder značaj in vedno je iz družbe, v kateri je bil, odmeval smeh. Manjkale nam bodo njegove bogate lovske izkušnje, ki jih je tako skrbno prenašal na mlajše lovce.

Za dolgoletno in predano delo v lovstvu je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge III. stopnje. Dobil pa je tudi vrsto državnih odlikovanj, priznanj in pohval za dolgoletno družbenopolitično delo. V preranem grobu na Rakeku mu bodo sape iz javorinskih in slivniških gozdov šelestele melodije, ki jim je v naravi tako rad prisluhnil!

Grahovski lovci

Ivan Veršaj je umrl 22. 11. 1982. Kratka bolezen je iztrgala iz naših vrst najstarejšega člana Lovske družine Trebelno.

Ivan se je rodil 20. 2. 1898 v Bitnji vasi pri Trebelnem. Že mlad je odšel po svetu in v Makedoniji opravljal službo orožnika. Tam, v makedonskih loviščih, je tudi začel kot lovec.

Po končani vojni se je preselil v Dol. Zabukovje pri Trebelnem in tam živel do smrti. Pod njegovim vodstvom

Ivan Veršaj

so leta 1946 ustanovili Lovsko družino Trebelno. Ivan je postal njen prvi tajnik. Tajniška dela je opravljal vse do leta 1978. Od tega leta do smrti pa je bil član nadzornega odbora. V prvih letih po ustanovitvi lovske družine, ko je bilo v njej še malo članov, je poleg tajniških del opravljal še mnoga druga opravila; skratka, bil je steber LD Trebelno. Vedno je bil pripravljen vsakomur pomagati in svetovati, vsak lovec je bil na njegovem domu vedno dobrodošel. Spoštovali smo ga mlajši in starejši lovci, saj smo ga vsi poznali kot poštenega in delavnega člana lovske bratovščine.

Ko smo začeli graditi lovski dom, zaradi starosti ni mogel in mu tudi ni bilo treba fizično pomagati. Vendar pa je prispeval svoj finančni del in prihajal gledat, kako dom raste.

Za njegovo delo ga je LZ Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje.

Ivana smo z lovskimi častmi pokopali 24. 11. 1982 na Trebelnem. Na zadnji poti so ga spremili tudi številni lovci iz sosednjih družin.

Ivan, naj ti bo lahka domača zemlja!

Člani LD Trebelno

Iz lovskih vrst so tudi odšli za vedno:

Aleksander Roldo, LD Vipava,
* 4. 7. 1903, † 5. 3. 1983.

Štefan Sonjak, LD Jamnica,
* 16. 12. 1915, † 17. 2. 1983.

Viktor Lobnik, LD Hoče,
* 24. 7. 1901, † 10. 2. 1983.

Jože Zagožen, LD Dreta,
* 19. 2. 1955, † 15. 1. 1983.

Viktor Tompa, LD Podgorje,
* 3. 9. 1925, † 8. 3. 1983.

Jože Kokot, LD Podgorje,
* 27. 7. 1920, † 6. 8. 1982.

Alojz Ravnikar, LD Moravče,
* 21. 6. 1907, † 12. 2. 1983.

Ivan Pajk, LD Moravče,
* 14. 10. 1903, † 13. 2. 1983.

Avgust Kanižaj, LD Moravče,
* 29. 5. 1942, † 21. 2. 1983.

Martin Koren, LD Čatež ob Savi
* 11. 8. 1957, † 2. 11. 1982.

Umrli časten spomin!

Lovska kinologija

Zvezna poljska tekma »C« psov ptičarjev — memorial Bogdana Sežuna 1982

»Poslušaj prijatelj, tako se ne dela! To je...« Tako nekako so se začele uvodne besede Bogdana Sežuna vodniku, ki ga je kdaj polomil s psom na tekmi ali preizkušnji. Na samosvoj, včasih celo ošeren način je oštel vsakega vodnika za napako, ki jo je napravil s svojim psom na tekmi ali preizkušnji naravnih zasnov. Nič se ni moglo skriti njegovemu bistremu in izkušnemu očesu. Kdor ga ni poznal, bi mu morda vse take kritike celo zameril, čeprav je hkrati tudi razložil, kako naj vodnik dela, da v prihodnje ne bo več napak. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga zelo cenili, kajti bil je velik kinološki strokovnjak, strog ocenjevalec dela vodnika in psa, vendar pošten in pravičen kinološki sodnik.

Leta 1982 je minilo 7 let, odkar je odšel v večna lovišča, v njegov spomin pa od tlej na pobudo Društva ljubiteljev ptičarjev in španjelov vsako leto prirejamo republiško tekmo ptičarjev, leta 1982 pa je bila to že zvezna tekma.

Organizacija zvezne poljske tekme »C« psov ptičarjev za memorial Bogdana Sežuna v letu 1982 je bila zaupana LKD Ptuj. Organizator je povabil na tekmovanje predstavnike vseh republik in pokrajin, žal pa sta od tam prišla le dva vodnika s tremi ptičarji, in sicer iz Beograda in Varaždina. Udeležba iz drugih republik in pokrajin bi bila prav gotovo številna, če ne bi tik pred tekmo začeli veljati ukrepi za štednjo bencina.

Za sojenje na tekmi je organizator povabil štiri kinološke sodnike, in sicer Mirka Korošca iz Ptuja, Branka Medarja iz Zagreba, Vojka Pirherja iz Ljutomerja in Petra Pečnika iz Ljubljane. Vodja tekme je bil Milan Ivezić. Sodniki smo se sestali s pri-

reditvenim odborom dan pred tekmo in se dogovorili o sistemu in režimu sojenja ter o drugih ukrepih, da bi tekma nemoteno potekala.

Pred tekmo, ki je bila 23. oktobra, se je vodstvu tekme prijavilo deset od petnajstih najavljenih tekmovalcev s svojimi psi. Po uvodnem pozdravu predsednika LKD Ptuj Milana Munde in ureditvi vseh formalnosti smo izžrebali vrstni red nastopajočih.

Tekma je potekala v lovišču LD Boris Kidrič. Sprva vreme tekmovalcem ni bilo naklonjeno, bilo je deževno in na polju je bilo veliko vlage, kasneje pa se je zvedrilo. Razen jerebic, na katere med tekmo sploh nismo naleteli, je bilo v lovišču dovolj zajcev in fazanov, tako da se je tekma končala že ob 15. uri.

Čeprav so med tekmo trije vodniki s psi odstopili, je bila tekma po mnenju sodniškega zbora zelo uspešna. Kljub strogemu sojenju so vodniki s svojimi psi dosegli zelo dobre rezultate. Pohvaliti moramo predvsem prve tri vodnike, ki so se s svojimi psi uvrstili v I. nagradni razred. Dokazali so, da so sposobni vodniki, ki imajo med lovom vzorno povezavo s svojimi psi. Zelo dobre ocene vseh treh psov v disciplinah za delo po strelu (discipline »C«) kažejo, da so vodniki vložili v šolanje psov mnogo truda in da so priučeno znanje intenzivno izpopolnjevali pri praktičnem delu v lovišču. Uspehi, ki so jih dosegli vsi tekmujoči psi, pa so vredni še toliko več, ker imajo vsi psi — razen enega — odlično telesno oceno. To je vsekakor razveseljiva ugotovitev za nadaljnje delo in razplod psov ptičarjev v Sloveniji.

Posamezni tekmovalci so dosegli naslednje ocene:

I. nagradni razred:

1. Rudi Rakuša z NKdl psico Ajšo Grajsko — 84 točk in

I. a nagr. razr.;

2. Ljubo dr. Pušenjak z NKdl psico Ajdo Grajsko — 83 točk in I. b nagr. razr.;

3. Franc Krnjak z NKdl psom Alfom Antiesentalom — 77 točk in I. c nagr. razr.

II. nagradni razred:

Drago Žarković z NOP psom Cefom — 68 točk.

III. nagradni razred:

1. Živislav Vladislavljevič z NKdl psom Kentom — 63 točk in III. a nagr. razr.;

2. Mihovil Banski z NOP psico Vero — 59 točk in

III. b nagr. razr.;

3. Slavko Kozar z NKdl psico Maro v. Hellenkamp — 58 točk in III. c nagr. razr.

Rudi Rakuša je dobil prehodni pokal in pokal LKD Ptuj za doseženo prvo mesto, drugi tekmovalci pa so za svoje uspehe prav tako dobili pokale in priznanja.

Vzorna priprava in organizacija tekme je omogočila nemoten potek prireditve, za kar imata zasluge tako organizator — LKD Ptuj kot LD Boris Kidrič.

Peter Pečnik, kinol. sodnik

Takih vodnikov in psov nam manjka!

Naj vam povem nekaj besed o Jožetu Medenu iz Begunj na Notranjskem, dobrem vodniku, izvrstnem poznavalcu divjadi in brak-jazbečarjev ter o njegovi brak-jazbečarki Bebi, stari 9 let. Oba z velikim uspehom iščeta obstreljeno visoko divjad po bližnji in daljnji okolici.

Jože je pravi tovariš in vsakomur rad priskoči na pomoč. Kljub temu, da je invalid (je brez leve roke, poškodovano pa ima tudi desnico), Jože tudi odlično strelja. Kadar ga lovec, ki je divjad le obstrelil, pride prosit, naj mu pomaga, ga Jože vedno najprej vpraša, kaj je ugotovil na nastrelu in kako se je žival vedla po strelu. Tako si ustvari približno sliko, kam je žival zadeta in napravi načrt za iskanje, skuša pa tudi predvideti, kje bi se lahko ranjena žival zadrževala. Teoretično znanje si je Jože pridobil v Ljubljani na tečaju za lovske čuvaje; pri predmetu »kinologija« je poslušal pokojnega Bogdana Sežuna. Pridobljeno znanje je kasneje še sam izpopolnil. Naučil se je vsega, kar je potrebno, da lahko vodiš uporabnega psa. Sam pravi, da je za zasledovanje dober vsak lovski pes — zlasti pa še brak-jazbečar — če ga le pravilno vzgojiš,

izšolaš in mu omogočiš dovolj praktičnih izkušenj, da si lahko zapomni in utrdi vse, česar ga učiš. Imel je že več brak-jazbečarjev, in to vse dobre. Sam uporablja psa največ za barvni krvni sled, za brakado in za pritisk velike divjadi. Njegov pes je stalno v stiku z njim in v lovišču. Res je, da se brak-jazbečar ubogljivostnih vaj ne nauči tako dobro kot druge, večje pasme lovskih psov, kljub temu pa je vsak Jožetov pes dobro vodljiv in ga ne ovira pri lovu. Obvlada discipline »poleg« in »prostor«, in se vrača brez odpoklica. Popolnoma se tudi nauči uporabnostne vaje »sledenja«, »glasne gonje«, je vztrajen in oster. Tudi za brak-jazbečarko Bebo lovi zajce, lisice in dela po barvnem krvnem sledu. Zlasti za sledenje je Beba v resnici izvrstna. Že pri 9 mesecih je opravila PNZ s I. nagradnim razredom, v drugem letu starosti tekmo po krvnem sledu, v naslednjih letih pa še več lokalnih in republiških tekem po krvnem sledu. Leta 1981 je opravila tudi tekmo po naravnem krvnem sledu in je pri KZS vpisana v knjigo šolanih psov za delo po naravnem krvnem sledu.

Jože je o svojem delu pripovedoval takole: »Že leto dni stara je Beba po krvnem sledu po več kilometrih iskala izsledila obstreljeno srno z odstreljeno prednjo nogo in zajca brez ene noge. V drugem letu je že izsledila obstreljenega jelena, košuto in več srn. Tako si je iz leta v leto nabirala več izkušenj. Vsak nov sled je pomenil praktično vajo. In tako danes večinoma v vseh LD Notranske ZLD za sledenje obstreljene divjadi pokličejo naju z Bebo.

Beba si je že prva leta pridobila prakso z naravnimi barvnimi sledovi srnjadi, jelenjadi, divjih prašičev in tudi

Zaslужeni pokoj 10 let stare kratkodlake istrijanke iz Dražgoš. Lastnik Franc Lotrič

Foto J. Vester

gamsov. Danes izdeluje vse sledove na slednem jermenu zelo natančno in vztrajno. Ne manjka ji ostroti in ne delajo ji preglavic ne dež in sneg, ne potoki, tolmoni ipd.

Prvega obstreljenega medveda je iskala v LD Begunje. Ko sva po 24 urah po strelu začela iskati od nastrela, naju je sled vodil skozi 3 lovišča. Beba bi sledila še naprej, pa je odpovedal človek zaradi preutrujenosti. Ugotovili smo, da je bil medved rahlo zadet v nogo, krvni sled pa je bil za človeško oko večkrat neviden, zato smo opustili iskanje. Beba ima že po naravi odliko, da se oglasi, kakor hitro dobi v nos dah razpadajoče krvi. Drugega obstreljenega medveda je sledila v lovišču LD Grahovo; sled je izdelovala več kot 10 km daleč. Ko smo ugotovili, da se medved pred nami umika, sem psico odvezal in spustil. Po kakih 300 m glasne gonje je medveda ustavila in ga ni več pustila naprej. Po usmrtilnem strelu smo ugotovili, da je bil zadet samo v nogo in bi zaradi te rane lahko še dolgo živel.

Lani je v enem dnevu, in to v različnih loviščih, dobila po krvnem sledu dva divja prašiča in jelena. Psici prevoz ne dela nobenih težav pa tudi sled drugega psa, ki je hodil pred njo in drugi različni zapeljevalni sledovi ne. Spominjam se, kako sva v lovišču LD Grahovo iskala obstreljenega srnjaka. Ko sem psico odvezal in spustil, je začela goniti. Čakal sem jo več ur, a se ni vrnila. Pomislil sem, da je odšla domov, toda doma je ni bilo. Odšel sem jo iskati v tisto smer, kjer sem jo nazadnje slišal. Ko sem prehodil kake 3 km od svoje hiše proti vodi, sem pri tolmunu zaslišal Bebino renčanje. Vendar pa ob tolmunu nisem opazil nič posebnega. Beba pa je znova skočila v tolmun in zgrabila srnjaka za nogo. S skupnimi močmi sva ga zvelkla na breg. Brez šolanega psa tega srnjaka v tolmunu zagotovo ne bi nikoli našli.

V preteklem letu sva našla več kot 30 primerkov obstreljene velike divjadi. V Beli Krajini na primer sva iskala in našla divjega prašiča, v

lovišču LD Vič jelena, ki ga je Beba našla po več kot 5 km dolgem sledenju.

Še in še bi lahko našteval, a pripomnim naj le še to, da je dober, uporaben lovski pes v lovišču bolj potreben kot lovske kočje. Uporabnega lovskega psa v primerjavi z lovskimi kočami in modernimi puškami vse preveč zapostavljamo, pa tudi premalo pišemo o njem. To velja tudi za dobre vodnike, o katerih slišiš samo takrat, ko človeku v sili pomagajo. Skrajni čas je, da tudi lovska organizacija bolj podpre tako delo in bolj stimulira tako vodnike kot njihove pse ter nameni več sredstev za potrebe lovske kinologije in za dvig njene ravni.

Te njegove besede dajem v premislek tistim, ki nikakor nočejo razumeti, kako potreben je uporaben lovski pes. Predlagam, naj vsak vodnik, ki je vse življenje posvetil pravičnemu lovu in izšolal dobrega uporabnega psa, dobi večje priznanje in mesto, ki mu v resnici pripada.

Ivan Udovič, kinol. sodnik

Predvidena legla

Balkanski goniči (JRGb):

Leglo 25. 1. Rejec Jan Oskar, Žebnik 35, Radeče.

Posavski goniči (JRGp):

Leglo 1. 5. Rejka Ančka Udo-
vič, Unec 115, Rakek.

Leglo 11. 5. Rejec Stanko
Gračner, Mestinje 32, 63241
Podplat.

Leglo 16. 3. Rejec Vladimir
Raztresen, Lučine 32, Gore-
nja vas.

Leglo 21. 4. Rejec Franc Pan-
tar, Podpreska 7, Draga.

Leglo 31. 3. Rejec Jože Plev-
nik, Brde 29, Šmartno pri
Slovenj Gradcu.

Istr. kdl. goniči (JRGki):

Leglo 21. 5. Rejec Jože Ža-
lec, Unec n. h., Rakek.

Leglo 2. 6. Rejec Franc Raz-
ložnik, Triglavsko 21, Idrija.

Leglo 12. 5. Rejec Branko
Hudoklin, Dol. Suhadol 22,
Brsnice.

Leglo 16. 5. Rejec Stanislav
Manfreda, Idrija pri Bači 50,
Most na Soči.

Leglo 10. 4. Rejec Janez
Medved, Šebrilje 6, Cerkno.

Leglo 2. 5. Rejec Jože Jakse-
tič, Jablanica 29/a, Il. Bistrica.

Istr. res. goniči (JRGri):

Leglo 23. 5. Rejec Štefan Bo-
žič, Vipava 174, 65271 Vipava.

Leglo 23. 5. Rejec Anton Ko-
želj, Šmarje-Sap.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Leglo 16. 5. Rejec Stanislav
Grošelj, Spodnja Idrija 53.

Leglo 8. 5. Rejec Anton No-
vak, Željne 1, Kočevje.

Leglo 27. 5. Rejka Ančka Udo-
vič, Unec 115, Rakek.

Leglo 18. 5. Rejec Rado Mar-
gan, Razgurji 7, Sežana.

Leglo 14. 5. Rejec Janez No-
vak, C. v mestni log 22, Ko-
čevje.

Leglo 30. 3. Rejec David Ko-
želj, Sp. Slivnica, Grosuplje.

Leglo 16. 4. Rejec Stane Jer-
man, Dol. Prapreče 6, Vel.
Loka.

Leglo 1. 4. Rejec Anton Mla-
kar, Jerman Vrh 13, Škocjan.

Leglo 14. 5. Rejec Jože Volk,
Mozirje 97, p. Mozirje.

Leglo 13. 5. Rejec Alojz Mi-
količ, Sp. Poljčane 32, Polj-
čane.

Leglo 3. 5. Rejec Darko Gro-
šelj, Dešan 11, Kresnice.

Leglo 7. 5. Rejec Roman Bo-
kovšek, Brezovica 71, Bre-
zovica.

Leglo 18. 3. Rejec Avguštin
Mavrin, Gor. Podgora 7, Stari
trg ob Kolpi.

Leglo 1. 5. Rejec Franc Bed-
nik, Slape 1, Velike Lašče.

Leglo 26. 3. Rejec Franc Še-
ga, Štalcerji 6, Koč. Reka.

Leglo 2. 5. Rejec Franc Strle,
Kozarišče 13, Stari trg pri
Ložu.

Leglo 5. 5. Rejec Franc Vid-
mar, Videm 42, Cerknica.

Leglo 30. 4. Rejec Vinko Pe-
telin, Markovec 35, Stari trg
pri Ložu.

Baset houndi (JRBH):

Leglo 5. 4. Rejec Ivan Urbas,
Celovška 122, Ljubljana.

Bavarski barvarji (JRBb):

Leglo 19. 5. Rejec Ivan Mo-
har, Retje 125, Loški potok.

Lovski terierji (JRLT):

Leglo 26. 5. Rejec Marjan Če-
šare, Kurirska pot 2, Ribnica.

Leglo 21. 5. Rejec Franc
Štručl, Lodnice 3, Ptuj.

Leglo 21. 4. Rejec Rudi Bau-
man, Dobrenje 36, Pesnica pri
Mariboru.

Leglo 18. 5. Rejec Stane Sa-
nabor, Ozelj 75, Šempas.

Leglo 29. 4. Rejec Stanko
Herle, Pot. vas. 33 a, Zagor-
je.

Leglo 8. 5. Rejec Jože-Pavel
Gutman, Stara cesta 27 a, Lju-
tomer.

Leglo 3. 5. Rejec Rudi Mlina-
rič, Trg 22, Brestanica.

Leglo 27. 4. Rejec Ožbalt Faj-
mut, Legen 61, Šmartno pri
Slov. Gradcu.

Foksterierji (JRFos):

Leglo 15. 3. Rejec Franc
Janžekovič, Groharjeva 6, Ce-
lje.

Leglo 4. 4. Rejka Marija Jo-
van, Tacenska 80, Ljubljana-
Šentvid.

Kdl. jazbečarji (JRJki):

Leglo 15. 5. Rejec Ivan Bartol,
Bukovica 13, Ribnica.

Leglo 4. 4. Rejka Neli Rožič,
Celovška 149, Ljubljana.

Res. jazbečarji (JRJri):

Leglo 26. 4. Rejka Darja Prim-
čič, Reteče 92, Škofja Loka.

Koker španjeli (JRKš):

Leglo 27. 5. Rejec Stane Str-
le, Rudnik 4, Moravče.

Leglo 27. 5. Rejec Jože Ras-
por, Dolga poljana 22, Vipava.

Leglo 26. 5. Rejec Maks Str-
niša, Sp. Javoršica 9, Mo-
ravče.

Leglo 25. 4. Rejka Tatjana
Šenk, Alešičeva 23/a, Ljub-
ljana.

Leglo 20. 4. Rejka Helga
Tenko, Kurirska pot 23, Ma-
ribor.

Leglo 30. 3. Rejec Janez Pav-
lin, Poljska 2, Domžale.

Špringer španjeli (JRŠš):

Leglo 14. 4. Rejec Venče-
slav Volk, Sodna vas, Pri-
stava.

Nem. kdl. ptičar (JRPki):

Leglo 28. 4. Rejec Miro
Hlebš, Sneberska c. 146, Lj-
Polje.

Leglo 7. 5. Rejec Franci Straj-
nar, Glavarjeva ul. 28, Ljub-
ljana.

Kinološka zveza Slovenije

LOVSKO KINOLOŠKO DRUŠTVO ČRNOMELJ

prireja 28. 5. 1983 ob 8. uri pri lovskem domu na Bistrici

Zvezno tekmo jamarjev v rovu z izvlačenjem

Predhodne prijave za udeležbo na tekmovanju pošljite
na LKD Črnomelj najkasneje do 20. 5. 1983.

Vodniki tekmujočih psov morajo imeti na tekmovanju
s seboj potrdilo, da je pes cepljen proti steklini.

LKD Črnomelj

Tečaj za vodnike krvosledcev

Lovsko kinološko društvo (LKD) Ljubljana prireja tečaj
za vodnike krvosledcev (barvarji, brak-jazbečarji, šarivci,
ptičarji itd.).

Prvo predavanje bo v četrtek, 9. junija 1983, ob 17. uri.
Zborni mesto pred gostilno Tavčarjev dvor na Ježici.
Naslednja tri predavanja bodo prav tako ob četrtnih.

Interesenti naj pošljejo prijave do 7. junija 1983 na naslov:
Lovsko kinološko društvo Ljubljana, Župančičeva 9/II,
61000 Ljubljana.

Za člane lovskih družin ZLD Ljubljana in člane LKD Ljub-
ljana je tečaj brezplačen, drugi udeleženci pa plačajo pri-
spevek 300 din.

LKD Ljubljana

agrotehnika-gruda ljubljana

TOZD LOVEC LJUBLJANA

VSEM LOVSKIM DRUŽINAM

Vodstvom LD in vsem njihovim članom se zahvaljujemo za sodelovanje v letu 1982 z željo, da bi v letu 1983 prešli na višjo obliko sodelovanja v okviru predlaganega samoupravnega sporazuma o trajnem združevanju dela in sredstev za skupno poslovanje.

Obračun odkupljene in izvožene uplenjene divjadi v letu 1982 je narejen v smislu predlaganega samoupravnega sporazuma. Izplačilo ostanka bo opravljeno po štirih obračunskih obdobjih, glede na spremembe akontacijskih cen v lanskem letu za vsako vrsto divjadi posebej.

Obračun

1. Vrednost prodane divjačine	35 357 067,45
2. Prejete izvozne stimulacije do 31. 12. 1982	8 505 478,95
3. Prejete izvozne stimulacije, ostanek 1981	3 270 435,80
	47 132 982,20

1. Izplačano LD	29 748 392,85
2. Stroški izvoza	3 648 637,15
3. Vskalkuliran kalo	416 477,50
4. Hlajenje, vet. pregledi, materialni stroški	2 583 079,65
5. Bruto OD zaposlenih z divjačino	2 160 873,20
6. Pogodbene in zakonske obveznosti	1 640 890,60
7. Stroški uprave	644 925,55
8. Prevozní stroški zbiranja	1 193 301,95
9. Amortizacija hladilnih omar	191 796,75
	42 228 375,20

Pozitivna razlika 4 904 607,00

Po navedenih obdobjih bomo doplačali še:

Obračunsko obdobje 1982 Vrsta divjadi	1. 1.—31. 8. din/kg	1. 9.—14. 10. din/kg	15. 10. do 30. 11. din/kg	1. 12. do 31. 12. din/kg
Srnjad	34,20	27,10	32,50	16,90
Jelenjad, gams, muflon, damjak	6,60	8,35	25,00	4,50
Divji prašič	10,85	12,30	30,90	17,00
Medved	19,50	95,50	98,50	71,00

Lovskim družinam, ki so oddajale uplenjeno divjad naši delovni organizaciji, bomo začeli v teh dneh nakazovati navedeno doplačilo.

Za leto 1983 smo pripravili predkalkulacijo za posamezne vrste divjadi na osnovi najbolj zastopanih in najpogostejših vrst divjadi v izvozu leta 1982 po elementih iz januarja 1983 (odkupna cena v DM in obračunski kurz). Kalkulativne cene po teh elementih so naslednje:

Srnjad	260 din/kg
Jelenjad	145 din/kg
Divji prašič	130 din/kg

Za dokončno kalkulatívno ceno se bomo dogovorili z ZLD do začetka lovne sezone.

Veterinarsko-higienski pogoji za oddajo uplenjene divjadi

Parkljasti divjadi morate trebušno in prsno votlino popolnoma izprazniti in ju dobro očistiti. Presekati je treba medenično kost in prerezati vrat do prsnega koša ter izvleči požiralnik in sapnik. Notranjost je treba obrisati, najbolje pa je, da se uplenjena divjad izvisi. Uplenjeni jelenjadi in divjim prašičem morate takoj po iztrebljenju zarezati pazduhi, da se bolje ohladi in da preprečite vnetje. Samcem vse divjadi popolnoma odstranite vse dele spolovil. Tako obdelano uplenjeno divjad mora pregledati pooblaščen preglednik v LD, ki izstavi potrdilo o pregledu. Potrdilo vložite v plastični ovitek in privežite k nogi divjadi. V isti ovitek vložite tudi etiketo, na kateri je ime LD, ime in priimek uplenitelja in datum uplenitve. Samo taka divjad se lahko shrani v hladilno telo ali prevaža do zbirnega mesta. V zbirnih mestih v Murski Soboti, Mariboru, Celju in Ljubljani je organizirana naša dežurna prevzemna služba.

Lovskim družinam, podpisnicam samoupravnega sporazuma, bomo brezplačno poslali papirnate vreče, etikete, plastične ovitke in obrazce za potrdila o pregledih. Če vam teh potrebščin zmanjka, jih lahko dodatno dobite brezplačno v naših poslovalnicah oziroma jih lahko pismeno ali po telefonu naročite pri TOZD Lovec.

V letošnjem letu smo razposlali že 60 ton kamene soli in sicer lovskim družinam, ki so jo naročile dovolj zgodaj. Ker ima naš dobavitelj težave s pridobivanjem kamene soli, je v letošnjem letu ne moremo več priskrbeti.

Oskrba z repromaterialom v letu 1983

Že v letu 1982 smo uvozili s konvertibilnega trga za okoli 5 000 000 din lovskega materiala in ga razposlali slovenskim lovcem (147 000 krogelnih nabojev Hirtenberg in 100 strelnih daljnogledov Swarovski); to predstavlja 50 % razpoložljivih deviznih pravic v smislu predlaganega samoupravnega sporazuma. Za nemoteno izvajanje lova smo za leto 1983 zagotovili več kot 200 000 krogelnih nabojev standardnih kalibrov. Poleg tega bomo oskrbovali lovce še z zadovoljivo količino kamene soli.

V naših poslovalnicah (trgovinah) v Ljubljani, Celju, Mariboru, Novi Gorici in Kranju vam nudimo zadovoljivo izbiro vseh drugih lovskih potrebščin iz uvoza in z domačega tržišča (lovske puške, šibreni naboji, glinasti golobi, lovska oblačila, dvogledi itd.). V prihodnje vas bomo oskrbovali z lovskimi potrebščinami v okviru možnosti glede na veljavne zakonske predpise o uvozu.

Obveščamo vas, da smo skladišče preselili na Titovo 40/I. klet, v neposredno bližino železniške in avtobusne postaje. Za vsa nadaljnja pojasnila se obračajte na upravo TOZD Lovec, Tržaška 132, Ljubljana, telefon (061) 267 495.

Poslovalnice TOZD Lovec:

Ljubljana, Gosposvetska 12, telefon (061) 317 387
 Celje, Tomšičev trg 14, telefon (063) 22 490
 Maribor, Gregorčičeva 11, telefon (062) 21 055
 Nova Gorica, Prešernova 17, telefon (065) 21 910
 Kranj, Dražgoška 2, telefon (064) 26 681
 Skladišče, Ljubljana, Titova 40, telefon (061) 313 094

LOVSKE POTREBŠČINE

G. SALBERGER

orožje — naboji — lovska oblačila in darila

A-9473 Lavamünd — Labot 21 — Avstrija

Telefon 0 43 56/360

Stalno imamo na zalogi:

- krogelne naboj vseh kalibrov RWS, Hirtenberg, Sako, Sellier & Bellot in Remington;
- šibrene naboj znamk Hirtenberg, Waidmannsheill, Schnepf, Sellier & Bellot, Hubertus, Winchester in Rottweil;
- naboj za streljanje na glinaste golobe znamk Hubertus, Winchester, Hirtenberg in Trebča po zelo ugodnih cenah;
- lovsko optiko: dvoglede, spektive in strelne daljnoglede znamk Swarovski-Habicht, Kahles, Zeiss, Optolyth, Tasco in Hubertus;
- lovske in športne orožje — stalno imamo na zalogi okoli 100 različnih modelov.

Novo: Popolnoma opremljena delavnica v hiši!

Boroveljsk puškarski mojster opravlja vsa popravila, montažo strelnih daljnogledov, kopitarska dela in gravure hitro ter po zelo ugodnih cenah!

Josef Martinz

9400 Wolfsberg — Avstrija

Gerichtsstr. 83

Telefon 9943 4352 2448

Specializirana trgovina in servis za vse lovske in športne orožje svetovno znanih proizvajalcev.

Opravljam strokovna puškarska dela:

- montiramo strelne daljnoglede (Suhl montaža z daljnogledom Kahles ali Habicht 3 × 32 ali 6 × 40,
- popravljamo puške in jih pristreljujemo,
- graviramo in broniramo ter obnavljamo gravuro in broniranje,
- polnimo stare krogelne tulce vseh kalibrov, tudi starejših, s krogli najnovejših tehničnih dosežkov.

Na zalogi imamo večje količine vseh vrst lovskega in športnega orožja, dvogledov, strelnih daljnogledov znanih proizvajalcev Zeiss, Habicht, Swarovski, Nikel, Kahles itd.

Na zalogi imamo tudi lovski pribor vseh vrst, lovska in športna oblačila ter obutev.

Obiščite nas, ne boste razočarani!

Ob sredah popoldne zaprto!

MALI OGLASI

Prodaj lovske puške šibrenice kal. 12/12 (brezpetelinko), znamke Suhl. — Ernest Mežan, Clevelandka 29, Ljubljana.

Prodaj novi metalci glinastih golobov z garancijo. — Alojz Vidovič, Šentiljska cesta 52, 62000 Maribor.

Prodaj psičko pasme posavski gonič, staro 2 leti, s prav dobro telesno oceno, I. vzrejna kakovost. — Peter Milač, Zg. Pirniče 5, 61215 Medvode, telefon (061) 612 663.

Lovci pozor! Izdelujem elektronske naprave »Fono pull« za avtomatsko proženje glinastih golobov. Napravo je mogoče priključiti na različne metalne stroje. — **Elektronika Zabavnik, Šmarca 29 a, 61240 Kamnik**, telefon (061) 832 659.

Prodaj lovskega terierja, starega 4 leta, s prav dobro telesno oceno. Je izredno oster in glasen. Primeren je tudi za lov na divje prašiče. Zamenjam ga tudi za brak-jazbečarja iste starosti. — **Albert Ogriz, Zgornji Legen, 62383 Šmartno pri Slovenj Gradcu**.

Prodaj lovske puške »TRAP« Antonio Zolli, ki ima še garancijo. — Viktor Pojbič, 69220 Lendava, Partizanska 91, telefon (069) 75 445 (zvečer).

Prodaj špringer španjela z rodovnikom, starega 1 leto. — Karel Kozole, Trg svobode 40, 68290 Sevnica, telefon (068) 81 576.

Prodaj češko bokarico kal. 7 × 57 R-12 s strelnim daljnogledom Vega (4 × 32) — potisna montaža, 190 nabojev 7 × 57 R in dve lovski obleki. — Rado Zgaga, Podbrdo 56 a, 65243 Podbrdo, telefon (065) 88 010.

Prodaj dobro ohranjeno zahodnonemško bokarico kal. 16-7 × 57 R s strelnim daljnogledom DOLOMIT 6 × 42 (zahodnonemški) — suhlska montaža. — Zavolovšek, Valvazorjeva 60, 63000 Celje, telefon (063) 27 163 (popoldan).

Izgubila se je brak-jazbečarka z vtetovirano številko 61806 v levem uhlju. Najditelja čaka nagrada. — Avgust Kosi, Črna vas 310, Ljubljana, telefon (061) 322 441 (dopolodne).

Prodaj puško brezpetelinko Suhl, kal. 12/12. — Marjan Tavčar, Zg. Pirniče 13, 61215 Medvode.

Prodaj karabin CZ kal. 7 × 64, češko bokarico kal. 16/16 z ejektorjem in rusko MK puško z originalno montiranim daljnogledom. — Anton Lampelj ml., Novo Polje XI/21, 61260 Ljubljana-Polje.

Prodaj brak-jazbečarko odličnih staršev. Stara je 9 mesecev. — Stane Klembas, Vrhovo 10, 61433 Radeče.

Prodaj lovske puške Trap 12/12, belgijske izdelave FN, letnik 1981, skoraj nerabljeno. Cena 75 000 din. — Jože Goltnik, Vransko 84, 63305 Vransko.

Prodaj puško Zolli — TRAP. Janez Raztresen, Planina 9, 64224 Gorenja vas, telefon (064) 749 176.

Prodaj češko bokarico SB z ejektorjem, kal. 12/12 (33 000 din) in kranjsko risanico kal. 7 × 64 s strelnim daljnogledom 6 × 42 — suhlska montaža (50 000 din), telefon (062) 74 262 (od 7.—15. ure!).

SLIKI NA OVITKU — STR. 79:

Z Ljubljanskega barja

Foto Oskar Dolenc, Diana

Ruševec v svatbeni drži

Foto Jože Lavtižar, Diana

Po krvnem sledu...

1. 16. maj — začetek lova na srnjaka — in že prva iskanja
2. Jelenje tele s prestreljeno prvo nogo se je ustavilo pred psom šele po 5 km gonje
3. Medvedka zadete v mehko — najdena v dobri uri že mrtva
4. Jelen s prestreljeno zadnjo nogo se je po 3 urah gonje ustavil pred psom v kaluži
5. S strelom skozi pljuča je jelen zmozel še dobra 2 km
6. Več kot 2 uri se je medved s prestreljeno prvo nogo izmikal po goščavi
7. Koliko muk je ta jelen pretrpel, saj sem ga našel še živega! (glej opis na str. 158)

